INTERVJU · SID 16

Säker på sitt Malmö

FORSKNING · SID 20

Skiftet ”äger” räddningstjänsten

TJUGOFYRA7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap | #15 2012

Digitaliseringen är fantastisk men gör oss mer sårbara. – Vårt moderna samhälle står allt oftare stilla när våra it-system inte fungerar, sade Anna-Karin Hatt som berättade att regeringen ska ta fram en ny nationell strategi för informationssäkerhet. FOTO: IZABELLE NORDFJELL

Kräver obligatorisk incidentrapportering

■ Vid den årliga informationssäkerhetskonferensen som MSB anordnar var it- och energiminister Anna-Karin Hatt kritisk mot brister i informationssäkerheten.

Tieto-haveriet förra året och sommarens tågstopp i Västsverige tog hon som exempel.

Det krävs en rad åtgärder för bättre informationssäkerhet. Att snabbt få en korrekt lägesbild är en absolut förutsättning och för det krävs bättre samverkan mellan offentlig och privat verksamhet.

– För att vara väldigt, väldigt tydlig: dagens frivilliga rapportering av it-incidenter räcker inte.

Sidan 10

BEREDSKAP

Det kan vi lära från Utøya

Hjärtat måste vara med. Det är en slutsats den norska kommissionen drar. En fungerande krisberedskap kräver mer än hjärna.

Sidan 4

TILLSYN

Tillsynsbok på turné landet runt

Tillsynshandboken är klar och lanseras med en landsomfattande turné.

Sidan 6

MIN ÅSIKT

För snabba att koppla bort elen

Räddningstjänsten är för snabb att begära räddningsfrånkoppling vid järnvägsolyckor. Det anser Linus Eriksson på Trafikverket.

Sidan 29

Det kan vi lära av Utøya: genomför planer och beslut

Ibland liksom hejdar sig tiden ett slag
Och något alldeles oväntat sker
Världen förändrar sig varje dag
Men ibland blir den aldrig detsamma mer

Alf Henrikson

Alf Henriksons dikt, ofta citerad när något omvälvande hänt. En katastrof, dödsfall, händelser som får tiden att stå stilla. Det kan röra nära och kära, den kan handla om många. Tsunamikatastrofen annandag jul 2004. Stormen Gudrun 2005. Oslo och Utøya den 22 juli 2011.

Nu är gärningsmannen dömd. Den norska regeringen tillsatte en kommission och den har nyligen lämnat sin rapport. Det finns något fundamentalt grundläggande att lära av den rapporten: Genomför planer och beslut.

Det saknas egentligen inte resurser, men användningen och samordningen av dem måste bli bättre. Det räcker inte med att öva, man måste lära av övningarna. Det finns ofta bra planer, och fattade beslut, men mentala hinder gör att de inte genomförs. Ansvaret för det ligger på ledarna, på alla nivåer.

Det där känner jag igen. Ett mentalt hinder är att det inte är riktigt färdigt. Inte bra nog. Det är ett mentalt hinder som även MSB lider av.

”Tillräckligt bra” borde vara startskottet för att genomföra det man tänker, när det handlar om liv och hälsa. Blir det fel, kan man justera. Har man inget gjort, är det ogjort.

Genomför.

Som chef för MSB som ju har ansvar för att driva på andra aktörer så ser jag mig runt mot bakgrund av 22-julikommissionens slutsatser: Allt fler, nästan alla, kommuner gör risk- och sårbarhetsanalyser, planer och genomför övningar. Men sedan då? Hur många har byggt på sin planering och har nu väl förankrade kontinuitetsplaner? Vilka förebyggande åtgärder har vi vidtagit? Har vi tänkt längs hela riskskalan och alla hotnivåer, från pandemi till långvariga strömavbrott, översvämningar, terrordåd eller en kemikatastrof?

Och handen på hjärtat, vad lärde vi av övningarna? Ändrade vi det som inte fungerar? Utvecklade vi vår förmåga med utgångspunkt från utvärderingsseminarierna? Och var vi från MSB tillräckligt uthålliga när vi följde upp vad som hade genomförts?

För få kommuner har skaffat Rakel, trots att systemet nu har varit utbyggt i två år. De som avvaktar borde läsa rapporten extra noga. Vänta inte.

Genomför.

LEDARE

Helena Lindberg
Generaldirektör, MSB

Kanske vi skulle se 2013 som genomförandeåret. Året då vi genomförde planer. Det måste inte vara perfekt. Tillräckligt bra – det kommer man långt med

Dagarna innan detta skrivs har vi haft ett internationellt rundabordssamtal om rymdens infrastruktur. Vår jordburna infrastruktur är beroende av navigationssatelliter, och det gör oss sårbara för händelser som skulle kunna störa ut satelliter. Se på en mobiltelefon och fundera hur den skulle påverkas av att GPS-satelliterna slås ut!

Extremt rymdväder, en geomagnetisk storm, skulle kunna påverka oss även direkt på jorden: el- och telenät, flyg, IT. Nu gäller det att komma ett steg vidare. Hur gör vi när larmet går? Också här finns hinder. Olika synsätt och olika verklighetsbilder. Och samarbete över organisationsgränser är svårt, särskilt mellan offentliga och privata aktörer.

Det svåra är att genomföra planer trots att vi inte har exakt samma uppfattning.

Jag tror inte att vi är bättre beredda än vad Norge var, helt enkelt därför att man kan omöjligen vara förberedd på allt. Vi har säkert dessutom olika god förmåga. Norge klarade att ta hand om många skadade på ett sätt som Socialstyrelsen är tveksam till om vi hade klarat av i Sverige.

När tiden hejdar sig ett slag, som Alf Henrikson skrev, har vi chansen att göra lite mer. Medan vi minns, omskakade, är drivkraften att göra något konkret ofta större än när minnet bleknat. Och just nu sitter många med budget och verksamhetsplaner för 2013. Tänk då en minut på offren i Oslo och Utøya och fundera vad just du kan göra för att öka förmågan att hantera det oväntade.

Kanske vi skulle se 2013 som genomförandeåret. Året då vi genomförde planer och identifierar vad vi saknar. Det måste inte vara perfekt. Tillräckligt bra – det kommer man långt med. Hellre små steg än storstilade planer som inte genomförs. I varje kommun. I varje myndighet. I varje företag. I varje hem.

Vi kan börja genast. Skaffa en brandvarnare! Har du redan brandvarnare, ge den till någon som inte har det. Skaffa antivirusprogram till din dator. Ge din 18-åring adressen till krisberedskapsspelet isstormen.msb.se och din 12-åring adressen till isa.msb.se om säkerhet på internet.

Så vad väntar vi på?

TJUGOFYRA7
Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSB:s officiella linje.

REDAKTIONEN

Gunno Ivansson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 06
gunno.ivansson@msb.se

Per Larsson
Journalist
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Adress: Tjugofyra7, L 259A, 651 81 Karlstad. **E-post**: redaktionen@tjugofyra7.se **Webb**: www.tjugofyra7.se **Upplaga**: 40 000 exemplar. **Tryck**:V-TAB, Västerås. Tryckt på miljövänligt papper. **Tryckdag detta nummer**: 13 september. **Nästa nummer** är ute: 4 december.

INNEHÅLL #15

NYHETER
Mycket att lära från Utøya
Sidan 4
På turné med tillsynshandboken
Sidan 6
SOS kräver miljoner i straffavgift
Sidan 7
Personliga nödsändare vanligare
Sidan 21
Sotar-VD vill ha omreglering
Sidan 23
MSB stöttar länsstyrelserna
Sidan 25

ERFARENHETER
Larmcentraler övervakar hem
Sidan 26

MIN ÅSIKT
Missförstånd om bärverksklass
Sidan 28

PANELEN

Tjugofyra7 har ställt tre aktuella frågor till fyra personer i branschen.

Kenneth Andersson
säkerhetschef
Linköpings kommun

Ida Johansson
krisberedskapshandläggare
Länsstyrelsen Västerbotten

Valter Lindström
säkerhetschef
Västra Götalandsregionen

Eva Löwbom
räddningschef
Landskrona-Svalöv-Bjuv

It- och energiminister Anna-Karin Hatt anser att frivillig rapportering av IT-incidenter inte räcker. Det kan bli aktuellt med obligatorisk rapportering. Är det bra?	- Vi i Linköping ser väldigt positivt på avvikelserapportering. Generellt är alla avvikelser vi kan få in ett stöd i det förebyggande arbetet.	– Ja, det kan det vara. När det kan få så stora konsekvenser som Tieto-haveriet är det klart att säkerheten måste stärkas. Men det beror också på hur kravet utformas.	– I grunden tror jag det är väldigt bra. Men vissa incidenter behöver inledningsvis omgärdas av sekretess tills själva sårbarheten är åtgärdad, exempelvis så att ett antagonistiskt hot inte riskerar att upprepas.	– Jag tror det är klokt. Det handlar om att stärka robustheten i samhället och det är viktigt lära av incidenter. Samtidigt kan det öka administrationen, så man bör med försiktighet tänka igenom vilka incidenter som ska rapporteras.
MSB föreslår en helt statlig alarmeringstjänst fri från vinstkrav som samordnar all larmverksamhet. Håller du med?	– Det väsentligaste är en ordentlig kravspecifikation så det blir kvalité i servicen. Statligt eller privat är inte avgörande utan att uppdraget kan lösas.	– Jag tror det är bra att man samlar alarmeringen och samtidigt ser till att göra den så effektivt som möjligt. Om man även är vinstdrivande tror jag det är svårt att alltid sätta samhällsintresset i första hand.	– Principiellt ja. Sen är jag inte så insatt att jag kan se eventuella svagheter i förslaget.	- Håller med. Jag tycker Finland är ett föredöme för en samordnad statlig alarmering. Där är alla blåljusaktörer i samma ledningscentral. Med lärdomar från Norge handlar det om att klara oväntade störningar i samhället.
Fler låter larmcentraler övervaka hemmen. Det gäller inbrott, men allt oftare även brand där larmcentraler varnar dig eller ringer 112. Är det bra eller glömmer vi ta eget ansvar?	– Har man kommit så långt i sitt tänkesätt att man skaffat larm, då har man nog gjort en riskanalys, och det är ju det vi vill folk ska göra. Då är det ett komplent till egna skyddet.	– Alla har inte ekonomiska förutsättningar att skaffa tjänsten. Ingen ska behöva känna att man inte har råd att skydda sig själv. Har man brandvarnare, handbrandsläckare och tänker på hur man agerar så känns det som man har gjort vad som behövs.	– Komplex fråga. Min uppfattning är att larmföretagen utnyttjar situationen. Vilken nytta gör det om någon anländer 30 minuter efter larm? Som varning vid brand tycker jag det är bättre, räddningstjänsten är snabbare på plats.	– Jag tycker det är bra som komplement. Det är jättebra när man inte är hemma. En brandvarnare, oavsett om den är vidarekopplad eller ej, fyller en funktion för det förebyggande arbetet.

Våra bloggare har många läsare. Här har vi saxat lite ur två av de senaste.

www.tjugofyra7.se

Har juristerna tagit över?

Juridikens ökade roll är inte ett problem utan ett sundhetstecken, eftersom ökad reglering är resultatet av demokratiska beslut, skriver Torkel Schlegel i sin blogg.

På nivån kommunal räddningstjänst kan nämnas det nyligen avgjorda rättsfallet där räddningstjänsten i Umeå blev stämda för påstått felaktigt genomförd räddningsinsats. Inom området tillsyn tror jag åtminstone själv att näringslivet ställer allt högre krav på att tillsynsmyndigheterna kan motivera sina förelägganden och att näringslivet inte automatiskt accepterar tillsynsförrättarens auktoritet.

Vad kan man dra för slutsatser av detta? Håller juristerna på att ta över? Tecken finns på att juridiken och den rättsliga regleringen av samhällets uppgifter får en större roll och blir mer diskuterad.

Myndigheternas auktoritet blir alltmer urholkad och medborgarna ser mer på myndigheterna som tjänsteleverantörer än som myndigheter.

Totalt sett ökar efterfrågan på juristernas tjänster. Och är inte detta av godo? Den rättsliga regleringen är ju faktiskt resultatet av demokratiska beslut och juridiken handlar i detta avseende om att försöka fastställa och verkställa folkviljan.

Sett på det sättet tycker jag knappast att juridikens ökade roll i det svenska samhället är ett problem utan snarare ett sundhetstecken.

Några allmänna råd på vägen...

Stefan Svensson berättar om remissversionen av myndighetens allmänna råd om ledning av räddningsinsats som är klar.

Ledning av räddningsinsatser handlar om att ha en väl avvägd och samlad bild kring risker, insatser och beredskap. Förändras riskerna, kanske beredskapen ska förändras därefter.

Eller om vi genomför räddningsinsatser så förändras ju även beredskapen, vilket man kanske bör kompensera för på något sätt.

Och eftersom samhällets risker är dynamiska, dvs att dom förändras kontinuerligt, så bör räddningstjänstens förmåga kanske förändras på motsvarande sätt.

Detta hänger således ihop med att ledningsarbete bör bedrivas kontinuerligt.

Tyvärr sker ofta en tämligen stark fokusering på funktionen räddningsledare. Men ledning av räddningstjänst är ju inte något vi kan hänga upp på enskilda individer: vi måste samarbeta och samverka, såväl inom organisationen som mellan organisationer.

För ett effektivt, och kontinuerligt, ledningsarbete måste vi således använda oss av organisationens hela och samlade förmåga.

Det finns helt enkelt inte plats för några primadonnor och alla är lika viktiga i räddningstjänstorganisationen.

Det är vi allihop tillsammans som ska hantera de eländen som uppstår.

Under Erfarenheter presenterar Ulf Erlandsson löpande texter hämtade från olycksutredningar runt om i landet. På nätet finns många fler än de du ser i tidningen. Här är några exempel:

Grannhusen räddades

■ Ägaren till en större ekonomibyggnad skulle elda upp några kartonger och vedbitar i en öppen spis. Normalt använde man inte i eldstaden och draget var dåligt.

Kraftig rök trängde tillbaka in i rummet och det ramlade ner gnistor inne i spisen.

Elrisker i brandfarlig miljö

■ Användning av oskyddade elektriska apparater i samma miljö som brandfarliga vätskor eller ångor förvaras kan vara riskfyllt.

Arbetsmiljöverket poängterar, efter några utredningar, att kunskapen om riskerna behöver öka och information spridas.

Svår brand i bilverkstad

■ Vid femtiden en morgon fick ett vaktbolag inbrottslarm från ett bilföretag.

En väktare skickades till platsen. Han upptäckte kraftig rökutveckling från taket till en cirka 600 kvadratmeter stor verkstadslokal.

”Här finns mycket att lära för MSB”

Norsk rapport med raka besked

Rapporten efter bombattentatet mot regeringskansliet i Oslo och massakern på Utøya ger mycket tydliga och raka besked om krisberedskapens brister och förtjänster.

– Här finns mycket att lära för både MSB och det svenska samhället, säger MSBs överdirektör Nils Svartz.

I mitten av augusti levererade 22 julikommissionen sin rapport på 480 sidor. För många är det tuffa papper. Inte minst polisen som får hård kritik och efter offentliggörandet avgick rikspolischefen Øystein Maeland.

Nils Svartz

– I ett sånt stort trauma kan det vara lätt att ducka för vissa frågor, men det verkar man inte ha gjort. Kommissionen visar stor öppenhet, säger Svartz.

Alexandra Bech Gjørv, kommissionens ordförande, sa vid presentationen att ett bra krisberedskapssystem kräver inte bara hjärna, man måste ha hjärta också. Hon syftade på att det i många fall fanns planer, men att de inte genomförts.

– Det gav starkt intryck på mig. Finns det inget hjärta finns det heller inget driv. Och om vi tittar på Sverige är det MSB som många gånger ska vara drivande, som måste ha hjärtat. Det räcker inte med att analysera. Det här stämmer till eftertanke för oss.

Nils Svartz konstaterar att en del av det som saknas i Norge finns på plats i Sverige, men att den norska rapporten är ett underlag som ger tillfälle att flytta svensk krisberedskap ytterligare steg framåt.

– Vi har en pågående utredning av alarmeringstjänsten, polisen gör en stor omorganisation. Kanske föranleder rapporten i vissa avseenden hur man ska agera i de översynerna.

Här är några av slutsatserna i rapporten:

Den organisation som i Norge får bäst betyg är sjukvården som omgående krismaximerade. Efter bombattentatet förberedde man sig på ytterligare angrepp och större skadetal. Och det skulle ju komma. Man var också beredd på att larmcentralen inte skulle palla för trycket och klarade att dirigera ambulanser med radiosamband.

– Sjukvården har övat, tar till sig och har en lärande process. Jag undrar om vi har en lärande process i våra övningar, är inte säker på det.

Nødnett, Norges motsvarighet till Rakel, tålde belastningen. Sett till de många samtalen var inte trängseln i nätet stor. Däremot är nätet inte färdigbyggt. Vid Utøya försvann täckningen och kommunikationen mellan analogt system och Nødnett blev vansklig. Utbyggnadstakten bör höjas.

– I vissa delar ligger vi lite längre fram här eftersom vårt nät är utbyggt och nationella riktlinjer finns från kommande årsskifte. Samtidigt är inte alla kommuner med i Rakel, och det är en risk i sig. Sen måste vi, precis som i Norge, höja förmågan att använda nätet. Det handlar om att använda Rakel i vardagen, då klarar vi att nyttja systemet effektivt i en kris.

Hos nationella myndigheter och även i departement var det inte något som pekade på resursbrist, däremot att man inte nyttjade sina resurser.

– Jag tror det i stora delar skulle se likadant ut i Sverige vid en sådan här händelse.

En rad exempel på brister i olika myndigheters- och departementsledningars förmåga att klargöra ansvar, etablera mål och sätta åtgärder i verket. Tillsyner av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) och Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) har i flera år pekat på vad som indikerar låg riskförståelse och svag genomföringsförmåga.

– Det går tillbaka till att det finns planer, men förmågan att genomföra dem saknas. Vi inför nya planer och då är det bra om vi genomför dem innan det börjar skrivas nya.

Mindre bra i centrala myndigheters krishantering var informationsflödet mellan aktörerna, både vertikalt och horisontellt. Viktig information gick både uppåt och nedåt i systemet men utanför linjen. Det blev svårt att etablera gemensam situationsförståelse.

– Det här är svårt om man inte övat. I Sverige tror jag vi lärt oss en del av stormarna Gudrun och Per samt samverkanskonferens i samband med vädervarningar, hur man genom samverkanskonferenser skaffar gemensam lägesbild och utifrån den kan koordinera olika beslut. För att det ska fungera krävs övning, det är inget man lär sig spontant.

MSB har påbörjat en egen analys av 22 juli-kommissionen rapport. I nuläget är det inte bestämt när den analysen ska vara färdig.

PER LARSSON

Soldater bevakar regeringskvarteren i centrala Oslo dagen efter attentatet.

rättfram rapport som inte viker för att ta i känsliga frågor.

Departementet bildade

I 22 juli-kommissionens rapport finns mängder av erfarenheter att hämta. Här är några fler av de konstateranden kommissionen gör:

Justitie- och beredskapsdepartementet var ledardepartement under krisen. En huvuduppgift var att ta fram situationsrapporter, men man hade svårt att lösa uppgiften. I mycket liten grad fick departementet tillgång till faktainformation om händelsen.

Referat från möten i regeringskansliet på kvällen 22 juli visar att Polisdirektoratets upplysningar om offren gav en mindre korrekt bild av situationen än det som samtidigt framkom i media.

Enligt krisplanen skulle Justitie och beredskapsdepartementet etablera formell kris-

ledning och bilda stab. Men man gick inte upp i stab, vilket fick en del olyckliga konsekvenser. Beslutet kritiserades, bland annat av Regeringens Krisstödsenhet (KSE) som fick ta hand om flera löpande funktioner i stället för att stötta krisorganisationen.

Bara fyra av 17 departement hade ingått avtal om tillgång till alternativa lokaler, trots att DSB i tillsyn återkommande hade påpekat vikten av detta.

Finansdepartementet som hade avtal kom snabbt igång med ordinarie arbete efter bombattentatet. Justitie- och beredskapsdepartementet hade inte avtal och fick ägna mycket tid åt att lösa lokalproblem samtidigt som krisen skulle hanteras.

Försvarsdepartementet gjorde tidigt klart att alla önskemål

Drygt ett år senare har rapporten kommit som beskriver hur Norge hanterade krisen. Det är en öppen och

FOTO / JAN JOHANNESSEN/SCANPIX

inte stab – olyckliga konsekvenser

från polisen om bistånd skulle beviljas. Flera enheter i försvaret började på eget initiativ mobilisera för att vara redo att hjälpa.

Krisgruppen i Hole kommun hade genomfört flera övningar med hantering av stora olyckor. Utifrån de erfarenheterna hade man förmåga att ta befälet över ett stort antal styrkor både egen personal och frivilliga när krisen slog till i den lilla kommunen.

Det tog lång tid att ge polisen tillgång till information om identiteten på de som blev inlagda sjukhus, vilket försvårade räddningsarbetet. Det är av stor betydelse att sjukhus och sjukvårdspersonal använder de möjligheter de har att efter existerande lagstiftning leverera upplysningar i kriser som den här.

Nødnetts gemensamma talgrupper mellan räddningstjänsterna nyttjades i låg grad. Det gällde även textmeddelanden i terminalerna som säkrar effektiv distribution av information och använder lite av systemets kapacitet. Träning är nödvändig.

Sjukvård- och räddningstjänstpersonal har framhållit behovet av ett uppdaterat gemensamt regelverk för samarbete och samverkan mellan de olika organisationerna vid stora olyckor.

Norge är ett avlångt land, organisation och samarbetsrelationer måste anpassas till lokal nivå. De lösningar som föreskrivs nationellt måste kunna fungera lokalt.

En del katastrofer är så omfattande att de professionella organisationerna inte klarar dem själva. Insatser från frivilliga var här helt avgörande och är en helt nödvändig resurs också i kommande kriser. Den resursen måste de professionella veta om, värdesätta och använda på bästa sätt.

De flesta ambulanser har, i motsats till polisen, dator installerad i bilarna och kan ta emot uppdrag digitalt. Viktigt för kommunikation och styrning.

Samordning och samverkan sattes på extraordinärt prov. Missförstånd uppstod. Skiftande besked från larmcentral, lokal polis och skadeplatsledare samt som en följd olika uppfattningar om läget på skadeplats Det behövs ett mer exakt förtydligande av kommunikationsrutinerna både mellan och inom organisationer.

Folksam överklagar dom i Umeå

Folksam överklagar den friande domen mot Umeå kommun efter storbranden julen 2008.

– Vi menar att tingsrätten har gjort en felaktig bevisvärdering och att det finns ett prejudikatsintresse eftersom man inte prövat saken tidigare, säger Gabriel Berg, jurist Folksam.

Folksams skadereglerare fann omständigheter kring branden som gjorde att man anlitade brandexperter och utifrån deras bedömning stämdes räddningstjänsten och Umeå kommun på fem miljoner kronor.

– Generellt tycker försäkringsbranschen att räddningstjänsten åker för snabbt från olycksplatserna eller man använder för mycket vatten när man släcker och att det orsakar mer skada än det skulle behövt kosta, säger Gabriel Berg.

Bakgrunden är branden på julafton 2008 när brinnande matolja antände en spisfläkt och ett köksskåp på Geografigränd i Umeå.

Branden släcktes snabbt av räddningstjänsten med två duschar från strålröret. Man räknade med att branden pågått i 15-20 minuter.

Med IR-kamera kontrollerades att branden var ordentligt släckt och imkanalen kontrollerades upp tills röret böjde sig.

Åtta timmar senare utbröt brand på vinden och tre huskroppar totalförstördes. Skadorna uppgick till över 100 miljoner kronor.

Det visade sig att en glipa i isoleringen lett till att ventilationskanalen kommit i direktkontakt med sågspån på krypvinden.

Folksam anser att räddningstjänsten begick fel och var försumlig när man inte kontrollerade vinden och stämde kommunen på fem miljoner kronor. Enligt de konsulter Folksam anlitat som experter var risken för att branden spridit sig till vinden uppenbar.

Tingsrätten fann vid en samlad bedömning att brandmännen inte hade möjligheter att inse risken för att branden kunde sprida sig till vinden och orsaka den omfattande skada som uppstod.

Inte heller finner tingsrätten det begicks något fel vid bevakningsöverlämnandet och friar kommunen helt.

På räddningstjänsten i Umeå har branden naturligtvis lett till omfattande diskussioner, men man har inte funnit skäl att ändra några rutiner.

– Rutinen är att vi ska undersöka alla områden där det finns risk för brandspridning, men i slutändan handlar det om en bedömning utifrån händelsens art och omfattning, säger räddningschefen Lars Tapani.

Den förändring som skett är att personalen fått en ny erfarenhet. Det man bland annat diskuterat är information till fastighetsägaren, att klargöra grunderna för besluten. Det gäller också beslutet att avsluta insatsen.

– Vi har tydliggjort att bland det viktigaste vi gör i vår insats är beslutet att avsluta insatsen. Domen visar att det inte är särskilt väl reglerat vad man ska göra sedan räddningstjänsten är avslutad. Det är då myndighetsprövningen ställs på sin spets och kanske är det något man ska ta upp i befälsutbildningen, säger Lars Tapani.

GUNNO IVANSSON

Åsikt

”Räddningstjänsten åker för snabbt från olycksplatserna eller använder för mycket vatten när man släcker.”

Gabriel Berg, jurist Folksam

– Vi vill underlätta tillsyn med bra kvalité

Tillsynshandboken lanseras under hösten

För tre år sedan startade MSB arbetet med en bok för att stödja kommunerna i deras arbete med tillsyn enligt LSO.

Nu är den klar och under hösten ger sig MSB ut på en seminarieturné för att prata om innehållet.

– Syftet med boken är att vi vill stödja och underlätta för kommunerna att genomföra tillsyn med bra kvalité. Vi hoppas också att boken kan vara en del av kompetensutvecklingen för tillsynsförrättarna. Det är mycket man behöver ha koll på för att vara en duktig tillsynsförrättare, säger Patrik Perbeck, enhetschef på MSB.

Bakgrunden är att MSB återkommande fått frågor från kommunerna om tillsynen, inte minst vad gäller tolkningen av skäligt brandskydd och hur man utformar ett föreläggande.

Det födde idén om att arbeta fram en bok som formellt heter Kommunal tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor.

Den innehåller vägledning för hela tillsynsprocessen, från planering av hela verksamheten till uppföljning. Boken fokuserar framför allt på två områden:

- Bedömning av skäligt brandskydd
- Myndighetsutövning i samband med tillsyn

– Första punkten behandlas genom att vi tagit fram en metod för att bedöma om brandskyddet är skäligt som kan appliceras på alla typer av byggnader eller anläggningar. Kopplat till det har vi även redogjort för bakgrunden till skäligt brandskydd och hur det förhåller sig till bygglagstiftningen, säger Patrik Perbeck.

En frågeställning från verksamma inom tillsynsområdet som genom åren sysselsatt myndighetens jurister är förelägganden.

Medan juristerna, inte minst av rättssäkerhetsskäl, efterlyst fler föreläggande har osäkerhet om hur de ska utformas lett till att få utfärdats.

Boken innehåller konkreta exempel på hur ett föreläggande kan utformas, till vem det ska riktas och vad som gäller för viten.

– Den kan naturligtvis läsas från början till slut men den ska kunna fungera som uppslagsbok. Om jag funderar på att utfärda ett vitesföreläggande ska jag kunna slå upp information om detta i boken säger Torkel Schlegel, chef för rättsenheten på MSB.

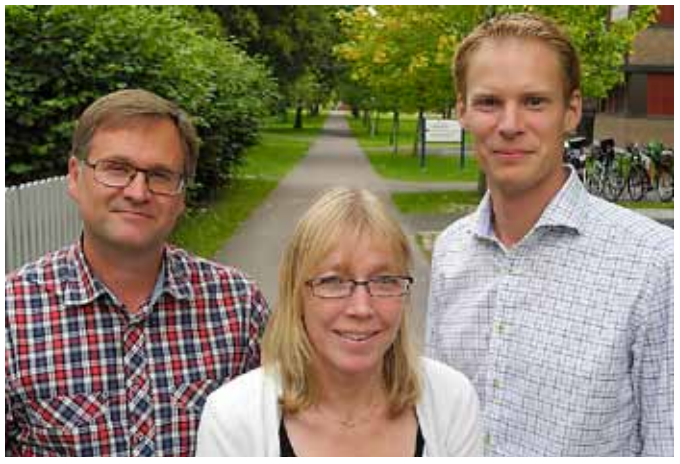

Torkel Schlegel, Eleonor Storm och Patrik Perbeck ger sig i höst ut på turné för att prata om tillsynshandboken.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Till att börja med kommer boken enbart att publiceras som PDF på MSBs webbplats i början på oktober.

– Anledningen är att de som anmäler sig till seminarierna ska få möjlighet att läsa boken innan för att kunna diskutera och ställa frågor. Ett av syftena med seminarierna är att fånga upp synpunkter för att eventuellt kunna revidera eller göra tillägg i boken. Därför ges inte den tryckta versionen av boken ut förrän seminarierna avslutats under våren 2013, säger Eleonor Storm som är projektledare för arbetet.

Under seminarierna som sker i samverkan med länsstyrelserna och inleds i Malmö i mitten av oktober kommer man bland annat att ta upp konkreta exempel från boken.

De riktar sig till både tillsynsförrättare och de som ansvarar för tillsynsverksamheten i kommunen. Anmäler sig till seminarierna gör man på www.msb.se/kommunal_tillsyn_enligt_LSO.

GUNNO IVANSSON

Ingen effekt av självslocknande cigaretter

Självslocknande cigaretter verkar hittills inte ha minskat antalet döda i bränder.

Antalet dödsbränder orsakade av rökning visar under årets första åtta månader inte på någon minskning.

I november förra året blev det lag på självslocknande cigaretter, något man hoppades skulle minska antalet döda i bränder på grund av rökning med upp mot en tredjedel.

– Förra året orsakade rökning 20 dödsbränder, i år ligger vi hittills på 14. Det tyder inte på någon minskning. Samtidigt finns det ett mörkertal, bränder där orsaken är okänd kan det mycket väl vara cigaretter som är orsaken, säger Mattias Strömgren, olycksutredare på MSB.

De senaste tolv åren har rökning som brandorsak legat på 30-50 procent av alla kända brandorsaker, de senaste åren relativt stabilt kring 40 procent och där ligger också årets preliminära siffror.

Sett till samtliga dödsbränder var rökning känd brandorsak för nästan 20 procent förra året och andelen ligger på samma nivå under 2012.

– Av de som hittills dött i år har den övervägande delen varit män, hälften omkring 70 år eller äldre. De övriga som omkommit var kring 50 år.

Nästan alla har varit ensamstående och hälften haft någon form av rörelsehandikapp.

Antalet dödsbränder totalt sett verkar öka jämfört med fjolåret. Under de första åtta månaderna dog 71 personer i bränder, under hela 2011 var siffran 104.

Årets siffror kan hamna närmare nivån för 2009-2010 då 124 respektive 130 dog i bränder.

– Det pekar mer åt det hållet, men det här är statistik som är svår att prognostisera, säger Mattias Strömgren, olycksutredare på MSB.

I de allra flesta dödsbränder är det en person som omkommer, förra året var det exempelvis 97 bränder som tog 104 liv. Men det finns undantag och ett är branden i Tidaholm i våras då sex personer omkom vid brand i en sommarstuga.

I en utredning som MSB gjorde för åren 1999-2007 där olika register samkördes kom man fram till att det fanns en felredovisning och att antalet döda i bränder var för lågt räknat, att siffran snarare var 26 procent högre.

– Sedan 2009 har vi ändrat rutinerna och nu är bortfallet lägre, det felar möjligtvis 5-10 procent, säger Mattias Strömgren.

PER LARSSON

5

FRÅGOR TILL...

...Lars Hedström som sedan 1 maj är ny chef för Institutet för högre totalförsvarsutbildning, IHT, på Försvarshögskolan.

1 Varför IHT?
– Jag fick vara med och bygga upp Kansliet för krishantering och har jobbat där i fem år. Jag tyckte det var dags att prova något nytt och blev erbjuden ett intressant och roligt uppdrag på Försvarshögskolan.

2 Vad är IHT?
– IHT är ett ganska fristående institut inbäddat i Försvarshögskolan som anordnar högre ledarskapsutbildningar för hela samhället, både det civila och det militära. Mest känd är kanske Solbacka-kursen som gick för 60:e gången i år. Den riktar sig till de högsta cheferna, det är generaldirektörer, ÖB, riksdagsmän, ambassadörer osv. Man lär sig helt enkelt krishanteringssystemet och hur det ska ledas. För nästa skikt har vi Högre kurs i samhällets krisberedskap.

3 Vem köper utbildningarna?
– Av de kurser vi bedriver dag står MSB för 75 procent och Försvarsmakten för 25 procent.

4 Vad ska du jobba med på IHT?
– Det jag tittar på nu är att utveckla kurserna, framförallt de för chefer i krishanteringssystemet.
Försvarshögskolan har otroligt mycket kompetens som vi kan utnyttja ännu mer. Jag besökte nyligen enheten för ledarskap i Karlstad där Ann Enander och Gerry Larsson finns. Jag vill att de får större utrymme på kurserna vi bedriver. Överhuvudtaget bedrivs mycket forskning som vi borde utnyttja bättre.

5 Vad finns det för planer på nya utbildningar?
– Vi arbetar på att utveckla en kurs i strategisk analys, jag tycker inte det finns en sån för krishanteringsmyndigheter. Vi tittar på den nya försvarsplaneringen som kommer att kräva civila myndigheters medverkan. Där kommer det att krävas utbildning. En annan sak är en utbildning i krishanteringssystemet för deltagare i stora internationella övningar. Sen skulle jag vilja att vi blir en plattform för workshops. Om MSB eller andra myndigheter vill ha ett antal möten med människor från krishanteringssystemet över ett visst ämne kan vi stå som värdar.

6,7 miljoner i straffavgift

SOS Alarm kräver landsting på ersättning och säger upp avtal

SOS Alarm kräver 6,7 miljoner kronor i straffavgifter av landstingen i Sörmland, Västmanland och Uppsala samt region Gotland.

– Vi har fått hantera ett stort antal samtal där landstingets leverantörer inte kunnat svara inom 30 sekunder, vilket är ett krav i avtalet, säger Johan Hedensiö, vd på SOS Alarm.

Landstingen har opponerat sig mot fakturorna från SOS Alarm.

Jens Larsson

– Jag kan säga att vi har olika åsikter om avtalet. Vi anser att det finns tilläggstjänster i avtalet som SOS Alarm redan får ersättning för genom alarmeringsavtalet med staten, säger Jens Larsson, chefsjurist på landstinget i Uppsala.

Bakgrunden är att de fyra regionerna sedan november förra året i stället för SOS Alarm anlitar företaget Medhelp för ambulansdirigering.

En begäran om ambulans till SOS kopplas vidare till Medhelp som sköter utalarmering. Medhelp ska svara inom 30 sekunder, om inte blir det straffavgift för landstingen.

SOS Alarm kräver straffavgift när Medhelp inte svarat inom 30 sekunder. FOTO: PER LARSSON

Enligt SOS Alarm har tiden överskridits cirka 1 590 gånger. Med en straffavgift på 4 000 kronor per tillfälle, plus några andra krav, gör det att SOS Alarm totalt kräver 6,7 miljoner kronor.

– När vi får vänta på att samtalen ska tas över innebär det att det tar resurser från vår organisation, säger Sverker Pettersson, SOS Alarm.

Landstingen anser dock att det finns en hel del frågetecken kring fakturorna och även andra delar av avtalen.

– Men vi väljer ändå att betala för att undvika en långdragen rättsprocess där en offentligt driven verksamhet står mot en annan, säger Jens Larsson.

Det avtal SOS Alarm sagt upp har en uppsägningstid på tre månader.

Vad händer om ni inte kommer överens om nytt avtal?

– Vi är inte oroliga för att inte få till ett avtal. Det vi är oroliga för är att SOS Alarm ska diktera villkoren, det var ingen enkel förhandling förra gången, säger Jens Larsson.

Snabbare

”När det gäller hjärtstopp är ambulanserna numera både snabbare utlarmade och på plats.”

Birgitta Barkne Nilsson, verksamhetschef för ambulanssjukvården i Sörmland

Han konstaterar samtidigt att SOS Alarm är en bra partner. Att Medhelp fick uppdraget förra året hade inte med något missnöje att göra.

– Vi följde bara lagen om offentlig upphandling, och den upphandlingen vann Medhelp. Det är inte vi som valt.

Medhelp vill inte kommentera frågan, hänvisar till att det är en diskussion mellan två andra avtalsparter.

Men hur ser ni på att cirka 1 590 samtal ska ha överskridit tidsgränsen?

– Jag kan varken dementera eller bekräfta siffrorna. Man har heller inte kommit till oss med uppgifterna, säger Charlotte Björkman, verksamhetschef på Medhelp.

Landstingen uttalar i sammanhanget inget missnöje gentemot Medhelp.

– Vi har höjt kvalitén på ambulansdirigeringen, fått högre medicinsk kompetens hos dem som tar emot samtalen, säger Birgitta Barkne Nilsson, verksamhetschef för ambulanssjukvården i Sörmland.

Enligt Barkne Nilsson har man snabbare utlarmningstider jämfört med tidigare.

– När det gäller hjärtstopp är ambulanserna numera både snabbare utlarmade och på plats.

Det är under åtta månader (november-juni) som SOS Alarm noterat cirka 1 590 svar som dröjt längre än 30 sekunder. Barkne Nilsson uppskattar att regionerna haft cirka 80 000 larm under perioden.

– Dessutom är det många fler samtal, ungefär en tredjedel blir larm.

Finns det avtal mellan er och Medhelp angående fördröjningar?

– Jo, men det är inte utformat på samma sätt.

Innebär det att delar av den straffavgift SOS Alarm kräver av er kan ni kräva av Medhelp?

– Ja.

PER LARSSON

Läs mer
Längre artikel på **www.tjugofyra7.se**

MSB vill ha alarmering i statlig regi

MSB vill ha en alarmeringstjänst helt i statlig regi som samordnar all larmverksamhet.

Det ska vara en verksamhet utan vinstkrav och kommersiella tjänster.

– Ska vi ha en samlad alarmeringstjänst, vilket är intentionen i regeringsuppdraget, då ska alla vara med. Och tjänsten ska hantera hela krisberedskapssystemet, från vardagsolyckor till höjd beredskap, säger Jan Wisén, MSB.

Marie Hafström genomför på regeringens uppdrag översynen av samhällets alarmeringstjänst, ett arbete som ska redovisas senast 30 april 2013.

Till berörda myndigheter och organisationer har hon ställt ett antal frågor. Jan Wisén är ansvarig för de synpunkter som MSB framfört.

– Det viktigaste är att den enskilde får snabbt svar, blir korrekt behandlad och känner stort förtroende. Det är också viktigt att verksamheten är kvalitetssäkrad och bedrivs med stor insyn, säger Wisén.

En grundläggande fråga är om larmkedjan och alarmeringstjänsten fungerar effektivt, säkert och ändamålsenligt.

– Det har varit ganska mycket snack om det under senare tid och om bruten larmkedja, speciellt sedan fyra landsting lämnade SOS Alarm. Men larmkedjan har alltid varit bruten. Polisen är inte med utan har egen larmcentral, det gäller även statlig räddningstjänst och vissa kommuner.

MSB ser risk för ökad splittring och anser att det kan ifrågasättas att vissa står utanför en gemensam alarmeringstjänst. Det innebär ibland fördröjningar, exempelvis anges att överflyttningar av samtal från SOS Alarm till polisen ibland tar lång tid.

– Det finns risk att det äventyrar effektiviteten och säkerheten.

Därför är det primärt att samtliga hjälporgan som enligt alarmeringsavtalet kan kontaktas och tillkallas genom SOS-tjänsten omfattas av alarmeringstjänsten, skriver MSB.

Det framhålls också att alarmeringstjänstens kapacitet och säkerhet bör höjas för att fungera över hela hotskalan.

– När SOS Alarm byggdes upp under 70-talet var det unikt, men systemet byggde på vardagshändelser. Nu behövs en planering och robusthet för att fungera även under kriser och höjd beredskap. Alarmeringstjänsten bör vara en central del av krishanteringssystemet. Det tycker vi talar för att det borde vara en statlig myndighet som hanterar detta.

Bör alarmeringstjänsten organiseras i egen myndighet?

– Det är ett alternativ, eller den kan placeras i en befintlig struktur. Vi låser oss inte till något alternativ.

Det finns heller ingen samlad tillsyn av SOS Alarms verksamhet. MSB tillsynar främst efterlevnaden av alarmeringsavtalet. Polisen tillsynar sin del, Socialstyrelsen sjukvårdens del.

– Tillsyn sker normalt mot en lagstiftning. Men Sverige har ingen alarmeringslag, därför finns heller inga möjliga sanktioner. Vi föreslår någon form av alarmeringslag som talar om hur samhällets alarmeringstjänst ska fungera.

PER LARSSON

Läs mer
Längre artikel på **www.tjugofyra7.se**

FOTO: JOHAN EKLUND

Uppdrag: hitta framtidens deltidsbrandman

VAXHOLM

Räddningstjänsten måste fungera i hela landet. Men många har svårt att hålla beredskapen, framförallt i glesbygd.

För att hitta lösningar har de tre storstadsregionerna ryckt med sig övriga landet i ett framtidsarbete.

■ Det kan tyckas förvånande att storstäderna tar initiativ för att diskutera de problem som finns för beredskapen hos deltidsstyrkor. Men det applåderas av dem som är helt beroende av deltidspersonal.

Jimmy Haglund

– För att kunna verka måste vi kunna rekrytera deltidspersonal, det gäller även oss. Och jag såg att vi var lite trångsynta i vårt sätt att resonera, man vågar inte tänka i andra banor, säger Jimmy Haglund, från Storstockholms brandförsvar och projektledare för konferensen.

Mötet lockade närmare 100 deltagare och ska följas av träffar i Göteborg och Malmö. Avsikten är att det nästa år ska mynna ut i en handlingsplan som lämnas över till Försvarsdepartementet.

Rekrytering, anställningsförhållande, utbildning och kompetens samt organisation och beredskap var de fyra viktiga områden som lyftes fram att diskutera.

Många har problem med rekrytering, är det knuten?

– Jag tror bitarna går i varandra. Det viktiga är att vi vågar se utifrån lokala behov och lösningar. När det gäller utbildning finns ingen kvalitetssäkring för vad en deltidsbrandman ska klara och här tror jag det behövs mer lokala utbildningar för att tillfredsställa lokala behov, säger Jimmy Haglund.

Framtida lösningar för räddningstjänster med deltidspersonal behöver diskuteras, det framhölls av många, likaså att det finns intresse att hitta gemensamma lösningar även om behoven är olika.

– Nu startar vi brandmän utan gränser. Oavsett om vi är storstad eller glesbygd, bor i norr eller söder, så kan vi jobba över hela landet och hjälpa varandra. Ett nationellt fokus är jättebra, säger Ida Texell, operativ chef i Räddningstjänsten Syd.

Ida Texell

Många deltagare uttryckte förvåning över att MSB inte deltog fullt ut i konferensen. Ida Texell uttryckte sig så här:

– Jag ser fram emot att MSB deltar nästa gång och hälsar dem varmt välkomna till Göteborg. Om MSB varit med här och tankat av oss hade man fått en jättebra bild av läget i landet.

Konferensen inleddes med inlägg från Ulrika Odén, Försvarsdepartementet, Magnus Nygren, MSB, och Peter Forsström, länsstyrelsen i Dalarna.

Odén berättade att Försvarsdepartementet planerar en ny skrivelse och proportion för skydd mot olyckor som man hoppas ska vara färdig våren 2013.

– Regeringens inriktning inom skydd mot olyckor är att arbetet ska stärkas och utvecklas. Ett likvärdigt skydd är riktningsgivande för kommunerna.

Odén nämnde också ökad samverkan mellan blåljusmyndigheter och att ett centralt räddningstjänstforum ska öppnas under året.

– Regeringen anser också att ansvarsfördelningen för den statliga räddningstjänsten bör prövas, sa Odén.

Från publiken frågades hur likvärdigt skydd ska tolkas, om det ska vara helt likvärdigt i egna kommunen eller i jämförelse med andra.

Magnus Nygren, MSB, svarade:

– Vår tolkning är att skyddet kan variera mellan olika tätorter i en kommun. Däremot ska skyddet vara likvärdigt på olika orter i landet som är jämförbara med varandra när det gäller befolkning, verksamheter, risker med mera.

Magnus Nygren konstaterade att skyddet i en kommun i huvudsak kan delas in i tre delar: förebyggande arbete, vad den enskilde klarar samt räddningstjänst.

– Man kan inte hävda att man med förebyggande arbete byggt bort risker och inte behöver räddningstjänst. Man måste ha alla tre egenskaperna, men förhållandet mellan dem kan skilja.

Hur får man likvärdigt skydd?

Peter Forsström, länsstyrelsen Dalarna, konstaterade att alla behöver bli bättre på att analysera risker:

– Titta på tidigare händelser. Gå djupare i statistiken och granska vilka som drabbas, exempelvis kön eller ålder. Gör jämförelser med andra kommuner. Väv också in kommunens framtidsplaner. Dessutom är det viktigt att jämföra kommunens önskade förmåga med den faktiska och hur man jobbar med den eventuella skillnaden.

PER LARSSON

”Samhället ser annorlunda ut, då måste vi tänka annorlunda”

VAXHOLM

Behöver det traditionella tänkandet brytas för att hitta framtidens deltidsbrandmän?

– Samhället ser annorlunda ut, då måste vi tänka annorlunda, säger Jörgen Eriksson, Jämtlands räddningstjänst.

Rekrytering var ett av de tunga ämnena under Rib-konferensen i Vaxholm. Men diskussionen fastnade ofta vid funderingar kring differentierade styrkor, första insatsperson, huruvida värn kan ersätta deltid.

Jörgen Eriksson, brandmästare och enhetschef i Jämtland, tycker att man måste våga vidga tankebanorna, inte från början snäva in möjligheterna med krav och måsten.

– Vi vet hur vi rekryterar i dag, och det funkar ju inte. Men vi hamnar ändå gärna i ”boxen” och pratar. Stannar vi i den lär vi inte komma någon vart.

Någon lösning har inte Eriksson.

– Då skulle vi inte sitta här. Att försöka hitta idéer kan vara lite att famla i mörker, men kan också vara det som i slutändan leder till utveckling.

Jämtlands räddningstjänst täcker sex kommuner, har 24 brandstationer och lever närmast dagligen med rekryteringsproblemet. Det gäller främst de mindre orterna i glesbygden, på huvudorterna i respektive kommun finns inte samma problem.

– Det är framförallt två orsaker till att det är svårt att rekrytera. Dels finns inte så många människor på orten, dels ställer vi vissa krav.

Kraven gäller exempelvis fysik och att kunna arbeta på höga höjder.

– De kanske måste ingå, eller också får vi göra en analys om vi kan klara oss utan något av dem. Vi ska inte sträva efter att sänka kraven, men vi kanske har skjutit över målet eller åt fel håll. I dag har vi samma krav oavsett om styrkan är 1+1 eller 1+4, de kanske ska vara olika. Frågan behöver belysas, kanske borde vi kika tio år bakåt i tiden och se i vilka sammanhang vi gjort mest nytta.

Jimmy Haglund, Storstockholms brandförsvar, ansåg också att man måste titta utanför de traditionella ramarna.

– Vi måste ifrågasätta oss själva, kliva utanför ”boxen” och våga stå för det. Och då måste alla vara med, oavsett vad man tycker. Det finns inte en lösning, lokalt är det olika förhållanden. Men hur vi ska ta oss an frågan kan vi diskutera gemensamt.

Haglund konstaterade att den enda egentliga begränsningen vid rekrytering är att personen bor eller vistas på orten.

– Jag tror vi snävar av alldeles för mycket när vi annonserar efter personal, något som kanske sker omedvetet.

Magnus Nygren, tillsynsenheten på MSB, var inne på samma linje:

– Om ingen går med i kåren, hur har man rekryterat då? Och om det inte bor kvar så många, vilka risker finns kvar? Jag tycker inte diskussionen om vilka som behövs i kåren har bottnat.

I Rättviks kommun kan man glatt konstatera att problemet inte existerar. Där står sju personer i kö för att få komma med i deltidskåren och man har aldrig behövt annonsera efter nya brandmän.

Varför lockar det att vara deltidsbrandman i Rättvik?

– Det kan jag inte svara på. Men jag tror det är personalen som sprider budskapet att det är kul att vara med, och det har alltid fungerat hos oss, säger räddningschef Rune Daniels.

PER LARSSON

Stockholms befolkningsökning kräver fler deltidsbrandmän

VAXHOLM

Att klara räddningstjänstens beredskap med deltidsbrandmän är inte bara småkommunernas problem.

Storstockholms brandförsvar har samma problem och ser det öka när befolkningen växer.

– Vi har fått lösa beredskapen dagtid i Vaxholm med tre heltidsanställda under dagtid, säger Christer Ängehov, tillförordnad brandchef.

Han konstaterar att utifrån riskbilden är det inte befogat med heltidsanställd personal i Vaxholm. Resursen kostar runt 1,6 miljoner om året, men i dagsläget är det enda möjligheten att lösa beredskapen.

– Det finns planer på att flytta brandstationen, och kanske kan det underlätta rekryteringen. Ambitionen är att vi ska deltidsstyrka dygnet runt.

Christer Ängehov

För Storstockholm kan det bli aktuellt med fler deltidsstyrkor i takt med befolkningsökningen i regionen. Skälet är att antalet invånare i regionens glesbygd, framförallt skärgårdsöarna, ökar. Det kan komma att behövas brandstationer där det i dag inte finns några.

– Länet växer med 40 000 invånare om året, det förtätar vår glesbygd. Skärgården får fler bostäder och vi måste anpassa oss till situationen.

En deltidsstation är på gång på Djurö. Tanken är att brandförsvaret ska dela lokal med Kustbevakningen, Sjöräddningen och Sjöpolisen, vilket öppnar för nya samarbetsformer.

– Det kan bli möjligt att Kustbevakningens båtar kör ut våra styrkor på öarna i samband med räddningsinsats. Min uppfattning är att blåljusorganisationerna kan samverka mer.

Krav på rökdykarkompetens i Vaxholm och i framtiden på Djurö ska diskuteras, så även fyskraven.

För nyinflyttade är det kanske inte självklart att engagera sig i en lokal räddningsstyrka. Men Storstockholm ska jobba med det lokala engagemanget på öarna och det kan bildas fler brandvärn.

– Vi har sneglat på ett avtal som räddningstjänsten i Åbo har med lokala föreningar.

Där förses lokala brandvärn med fordon och annan utrustning, ges utbildning och har viss ersättning vid utryckning. I gengäld förbinder sig värnen att ett visst antal brandmän ska rycka och ska till 90 procent leva upp till det. Om värnet inte klarar att hålla avtalet kommer förutsättningarna ses över.

PER LARSSON

Unga vill hjälpa till vid kris

Två av tre totalförsvarspliktiga 18-åringar är positiva till ideella insatser om Sverige drabbas av en kris.

Samtidigt är kunskaperna dåliga om hur de själva och samhället kan förbereda sig inför kriser. Det visar en undersökning från MSB där 2 789 18-åringar intervjuats.

– De unga har en fantastisk kraft som vi måste ta tillvara. Samtidigt måste samhället, myndigheter, organisationer och företag ta sitt ansvar för att öka deras kunskaper, säger Helena Lindberg, generaldirektör vid MSB.

Undersökningen visar också att 18-åringar är mer rädda för att personligen drabbas av krig eller krigsliknande tillstånd (26 procent) respektive våld och övergrepp (20) än exempelvis brand, trafikolyckor eller naturkatastrofer.

Av svaren framgår det även att förtroendet för lokala myndigheters förmåga att hantera kriser varierar kraftigt i landet. Störst förtroende har stockholmarna och lägst förtroende har gotlänningarna för sina lokala myndigheter.

MSB genomför just nu en riktad informationssatsning till 18-åringarna. Det har bland annat tagits fram ett digitalt kunskapsspel som kan användas i skolarbetet.

Informationssatsningen genomförs på uppdrag av regeringen och tillsammans med Försvarsmakten och Rekryteringsmyndigheten.

SOS stänger tre larmcentraler

SOS Alarm lägger ner larmcentralerna i Eskilstuna, Gävle och Skellefteå.

Larmsamtal från Västerbottens och Gävleborgs län kommer främst att besvaras från närliggande centraler. Samtal från Södermanlands län kommer att hanteras i Västerås.

Beslutet är en del av en översyn av verksamheten som pågår. SOS Alarm framhåller att ambitionen med översynen är att bli mindre sårbara vid omfattande samhällskriser, höja kvaliteten mot hjälpsökande och kunna möta kundernas specifika krav.

– För att vara väldigt, väldigt tydlig: dagens frivilliga rapportering av it-incidenter räcker inte. Skulle MSB komma fram till att företag, under vissa omständigheter, behöver omfattas av ett sådant inrapporteringskrav för att systemet ska fungera i praktiken – så har de också möjlighet att föreslå det, säger Anna-Karin Hatt.

FOTO: IZABELLE NORDFJELL

Kräver obligatorisk incidentrapportering

Dagens frivilliga rapportering av it-incidenter räcker inte. Under vissa omständigheter kan det bli aktuellt med obligatorisk incidentrapportering även för företag.

Det sade Anna-Karin Hatt, it- och energiminister i sitt tal på den årliga konferensen Informationssäkerhet för offentlig sektor i Stockholm i mitten av augusti.

– Ingen har väl glömt Tietohaveriet förra året, som ledde till att recept på våra apotek inte kunde expedieras, till att kommunala e-tjänster slogs ut och till att fullt fungerande bilar fick körförbud eftersom godkända kontrollbesiktningar inte gick att rapportera in.

Erfarenheterna från Tieto visar att samhället måste bli bättre på att snabbt skaffa sig en korrekt lägesbild.

– Det säger sig kanske självt att rätt information om läget är helt nödvändigt för att alla inblandade aktörer ska få samma förståelse för situationen och kunna vidta samordnade åtgärder. En sådan viktig lägesbild förutsätter att man har kontinuerlig kontakt med nyckelaktörer inom och utanför landet, också när det inte är kris.

I dag saknas en avgörande förutsättning för att skapa en korrekt lägesbild, att it-incidenter verkligen inrapporteras.

– För att vara väldigt, väldigt tydlig: dagens frivilliga rapportering av it-incidenter räcker inte. Just därför har jag och regeringen gett MSB i uppdrag att titta på hur ett system för obligatorisk it-incidentrapportering för statliga myndigheter kan se ut.

En bättre lägesbild kräver inte bara bättre samverkan mellan myndigheter utan även mellan myndigheter och näringslivet.

– Uppdragets huvudfokus är de statliga myndigheterna. Men vi vet att viktiga offentliga funktioner kan bli väldigt lidande när privata företag drabbas av avbrott. Jag vill att Sverige ska få ett verkligt fungerande system för inrapportering av it-incidenter. Och skulle MSB komma fram till att företag, under vissa omständigheter, behöver omfattas av ett sådant inrapporteringskrav för att systemet ska fungera i praktiken – så har de också möjlighet att föreslå det, säger Anna-Karin Hatt.

Anna-Karin Hatt betonade att informationssäkerhet är en horisontell fråga som skär genom alla sektorer och att det behövs en bättre helhetssyn på vad som ska skyddas, vilka hoten är och vilka medel vi ska ha för att förstärka vårt skydd.

– Vi behöver helt enkelt ha en ny, nationell strategi för informationssäkerhet som ska handla om allt från säkerhets- och försvarspolitiska aspekter, medborgerliga rättigheter, integritetsfrågor, brottsbekämpning till säkerhet i vardagen.

– Den uppdaterade nationella handlingsplanen från MSB kommer att vara ett av flera underlag för mig och regeringen när vi utarbetar den nya informationssäkerhetsstrategin. Jag välkomnar verkligen alla tänkbara inspel ni alla kan ha i det arbetet.

Hon avslutade med att berätta att ett flera timmar långt tågstopp i Västsverige under sommaren orsakades av en liten obevakad switch.

– Var står er obevakade switch? Det är min övertygelse att vi bäst hittar svaga länkar genom att tänka brett och systematiskt och genom att bli bättre på att samverka över sektorsgränser och mellan myndigheter.

– Med den nya nationella strategin för informationssäkerhet tar vi nästa steg för ett samhälle där vi kan lita på att information inte läcker, där tågen kan gå i tid och där brandväggar håller våra system säkra. Lyckas vi med det, då är det vårt bästa bidrag till att göra vad vi kan för att sätta IT i människans tjänst, säger Anna-Karin Hatt.

GUNNO IVANSSON

”Kaxiga” generationen en utmaning för säkerheten

Åttiotalisterna, den första digitala generationen, är ifrågasättande, kaxiga – gör först och frågar sen, tycker privatlivet är viktigt och är inte lojala. Kort sagt en utmaning för säkerhetsansvariga.

■ Jan Hendler, itsäkerhetschef på Tullverket, har intresserat sig för vad det innebär att olika generationer har olika värderingar i en rad frågor.

Han började ”hobbyforska” och enligt teorierna är det kännetecknande för den första digitala generationen att de är ifrågasättande, feedback-krävande, kaxiga – kan inte själva men vet ändå hur man gör. De är väldigt mycket ”what´s in it for me?”, tycker att privatlivet är viktigt, men inte privat, och är inte lojala.

– Egentligen ett gäng skithögar. Varför ska vi anställa dom? Men om vi vänder på det, och ser lite positivt är det bra att de är ifrågasättande; ”what´s in it for me? De tänker på sin karriär, de vill utvecklas. Det är superbra att de kommer och söker feedback. Kan inte själv, nej – men de är inte rädda för att ta sig an en ny uppgift.

Det här är en utmaning om man jobbar med säkerhet. Generationen innan gjorde ingenting om man inte blev tillsagd, medan den här gör allt och frågar sen. Logiken säger att då krävs tydliga regler vad de får och inte får göra.

Den första digitala generationen ställer andra krav på de säkerhetsansvariga än den ”analoga” generationen gjorde menar Jan Hendler, Tullverket. FOTO: GUNNO IVANSSON

– Vi kan inte reglera allt och den första fallgropen man trillar i är att reglera undantagen eller det självklara. Gör inte det! Ni måste förutsätta att era medarbetare kan tänka själv, annars har ni rekryterat dåligt. Skriv inte allt på näsan för då blir styrdokumenten otillgängliga.

Policyn ska vara enkel och ta upp säkerhetsrikser, ekonomiska risker, tjänstemannaansvaret och förtroenderisker.

– Förtroendefrågan blir allt viktigare, gör inget tokigt så att vi hamnar i kvällspressen. Glöm inte utbildningsinsatserna, man kan inte bara skriva och tro att det funkar som det gjorde med förra generationen, säger Jan Hendler.

GUNNO IVANSSON

Otryggt för äldre när analogt möter digitalt

Trygghetslarmen behöver moderniseras med digital teknik. Det säger en studie som PTS, Post och telestyrelsen, gjort.

■ – Trygghetslarm är det första i en rad av framtida digitala omsorgstjänster. Med fler äldre kommer vi att bli mer beroende av e-hälsotjänster och det är viktigt att lägga grunden redan nu, säger Åsa Lindeskog, PTS.

Studien är en följd av ett stort projekt med att införa digitala trygghetslarm i Borås. Projektet stötte på hinder direkt.

– Brukarna saknade digital teknik, det är få som har fast internetanslutning. Av projektets 1000 trygghetslarm är ungefär 40 baserade på en fast internetuppkoppling, berättar projektledaren Johnny Leidegren, Borås stad.

Grundproblematiken med traditionella trygghetslarm uppstår när äldre analoga system möter den nya digitala infrastrukturen.

– Trygghetslarmen har hittills byggt på traditionell telefoni, men sen kommer barnen och tycker att man kan få billigare IP-telefoni eller mobil och där försvann det trygghetslarmet. Därför krävs övervakning av trygghetslarmen.

Lösningen på det var att använda mobilt internet. Systemet som har bäst täckning är det äldsta av de digitala mobilsystemen GSM med sin datakanal GPRS. Övervakningen fick man tillgång till genom GPRS, en datakanal över internet.

– De flesta kommunerna har i bästa fall kanske gjort testringning en gång per dygn. Nu har vi automatisk övervakning med någon minuts mellanrum dygnet runt, säger Johnny Leidegren.

Den stora svagheten i kedjan brukare-larmcentral-personal är kommunikationen och rutiner för larmhändelser.

– Det man behöver göra är att se till att kommunen tar ansvar för kommunikationsdelen och det gjorde vi genom att teckna avtal med mobiloperatörer om tillgång till datakanalen.

Trygghetslarmstjänsterna måste moderniseras med ny teknik och någon måste ta ett helhetsansvar för att hela kedjan fungerar, säger Åsa Lindeskog, PTS. FOTO: IZABELLE NORDFJELL

Studien från PTS kom fram till att det krävs utveckling och samverkan.

– Trygghetslarmstjänsterna måste moderniseras med ny teknik och någon måste ta ett helhetsansvar för att hela kedjan fungerar. Det behövs också bättre samverkan mellan alla aktörer i sektorn, säger Åsa Lindeskog, PTS.

GUNNO IVANSSON

Polisanmäl alla intrång

– Polisanmäl alla intrång. Har ni en trojan i ert nät är det ett intrång.

Det uppmanar Anna Björkegren, chef för rikskriminalpolisens IT-brottssektion.

■ För polisen är det ett problem att det görs så få polisanmälningar. Mörkertalet är enormt. En undersökning i Norge visade att av 50 000 it-incidenter kände polisen till 300.

– Det finns två huvudskäl till att man inte polisanmäler och det är ”badwill-faktorn” och ”polisen har ändå inga resurser”. Men hur ska vi få det om ingen anmäler? Görs inga anmälningar finns ingen brottslighet och då kan inte politiker motivera att det tillsätts resurser, säger Anna Björkegren.

Gå till närmaste polisstation. Även om den som tar emot anmälan inte är ”datanörd” kan denne hänvisa vidare. Notera ärendenumret och ta reda på handläggarens namn för vidare kontakter. Företagshemligheter kan hemligstämplas.

Din smarta telefon för smart för dig?

Den minsta säkerhet man ska ha på sin smarta telefon telefonlås och pinkod.

– Då har man höjt säkerheten ganska mycket om man tappar den. Kanske ingen upptäcker att jag jobbar på regeringskansliet och att man kan tjäna pengar på att sälja information från telefonen till media, underrättelsetjänst eller kriminella.

Mattias Hansson, chef för säkerhetskontoret på Must, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, delade med sig av de regler och rekommendationer Must har för användningen av så kallade smarta telefoner.

– Även som chef måste man kunna sina system, kunna tekniken. Vad innebär det att jag lägger min epost på Gmail så den hamnar i USA?

Genom de smarta telefonerna sammansmälter arbets- och privatliv och hur ska det hanteras av arbetsgivare och säkerhetsansvariga?

– Telefonen följer med hela tiden. Den har lösenordsdatabas, kontaktlistor, samtalslistor, dokument, och geografisk positionering. Hoppas de flesta har tydliga regler för vad som gäller för användande av smarta telefoner – och utbildning.

De risker Mattias Hansson vill att alla ska känna till är: avlyssning, manipulering, synkronisering, geografisk positionering och förlust. Har man förlorat telefonen är det ganska enkelt att tappa den på information. Verktygen finns lätt åtkomliga på internet.

– Förlust är väl det vanligaste sättet att bli av med information. Taxi Stockholm hittar 25 kvarglömda mobiler i veckan i sina bilar. Jag är inte jättеintresserad av att sprida min samtalslista om jag har ett kontaktnät som inte vill att alla ska ha tillgång till.

Avlyssning är ett reellt hot.

– Ja, mobiltelefoner blir avlyssnade. Vad kan man göra? Inte så mycket, undvik prata skyddsvärd information.

Smarta telefoner kan manipuleras. Installera endast betrodda och nödvändiga applikationer.

– Hur vet jag att min telefon inte spelar in eller ringer upp ofrivilligt? Vi uppmanar vår personal att aldrig lämna telefonen obevakad.

Tänk efter innan ni synkroniserar telefonen.

– Det har hänt att man fått en ny telefon och det dyker upp ett meddelande Synkronisera? Man trycker OK och så skickas all kontaktinformation till email i USA eller Ericsson. Var det så jag ville ha det?

Lämna aldrig din smarta telefon obevakad och aktivera både telfonlås och pinkod rekommenderar Mattias Hansson, Must.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Mattias Hansson

– Eller när man kliver in i hyrbilen vars Bluetooth säger ”pling”, kopplar upp min mobil och vips sitter hela min telefonbok i mittkonsollen. Då blir man ju lite svettig, hur raderar jag kontaktlistan i Volvon som jag ska lämna tillbaka?

Det finns ett antal tjänster på nätet som har geografisk positionering.

– Försvarsmakten har känsliga anläggningar eller skyddat boende, vill jag då att anställda ska ta med sin privata telefon som är geopositionerad som avslöjar var dessa anläggningar finns? Man kan stänga av GPS-funktionen, låta bli att geotagga bilder och använd inte platsbaserade sociala medier bara för att man får en mjukglass på Mcdonalds.

Det här är den basala nivån, men sen måste man ha en policy för användningen med tydliga riktlinjer.

– Det ska vara enkelt att göra rätt, säger Mattias Hansson.

Säkerhetsanalyser viktigt stöd för Säpo

Myndigheter, landsting och kommuner ska göra så kallade säkerhetsanalyser för att bedöma om man har anläggningar eller uppgifter som är av betydelse för rikets säkerhet.

Säkerhetsanalyserna är viktiga underlag i säkerhetspolisens arbete men är ytterst till för verksamheternas säkerhetsskyddsarbete.

Säkerhetsskydd är skydd mot spionerі, sabotage och andra brott som kan hota rikets säkerhet. Det handlar om att skydda det mest skyddsvärda i det svenska samhället.

– Syftet med säkerhetsanalysen är att undersöka vilka uppgifter och anläggningar som rör rikets säkerhet och behöver säkerhetsskydd. Säkerhetsanalysen utgör underlag för att bedöma behovet av eventuella säkerhetsskyddsåtgärder.

Säpos roll i säkerhetsskyddet är att bedriva tillsyn av vissa verksamheter och myndigheters säkerhetsskydd, lämna råd kring säkerhetsskydd och att följa upp säkerhetsanalyser.

– Vi använder säkerhetsanalyser för att kunna göra prioriteringar t ex när något händer och för att kunna ge rätt stöd vid tillsyner och rådgivning.

Säkerhetsanalyser koncentrerar sig uteslutande på antagonistiska hot, att det finns en aktör och att det ska ha betydelse för rikets säkerhet eller skydd mot terrorism.

– En säkerhetsanalys kan med fördel utgöra en hemlig bilaga till en risk- och sårbarhetsanalys där risk- och sårbarhetsanalysen ska till MSB och säkerhetsanalysen ska delges Säkerhetspolisen om behovet uppstår

Säpo har länge efterlyst en översyn av säkerhetsskyddslagstiftningen och den pågår nu.

– I översynen skulle jag vilja att det förtydligas att om till exempel en kommun i sin säkerhetsanalys kommer fram till att man inte har något av betydelse för rikets säkerhet inom ramen för sin kommunala verksamhet, då ska man inte heller behöva ha ett skydd som uppfyller de kraven. Säkerhetsåtgärder kan fortfarande krävas inom kommunen bara att de inte regleras inom säkerhetsskyddslagstiftningen.

De flesta kommunerna har kryptoutrustning godkända av Försvarsmakten. I dag anses det inte föreligga något krigshot mot Sverige och frågan är om det är nödvändigt att sitta med utrustning som aldrig används. Ofta är denna det enda skyddsvärda utrustning med hänsyn till rikets säkerhet.

GUNNO IVANSSON

Sociala medier är skarpt läge

Arkivering, bevarande och gallring. Det är knäckfrågorna för offentliga verksamheter som använder sociala medier.

Enligt Cecilia Magnusson Sjöberg, professor i rättsinformatik vid Stockholms universitet är sociala medier inget en myndighet sköter vid sidan av.

Cecilia Magnusson Sjöberg

– Det är skarpt läge. Hela det offentligrättsliga regelverket blir tillämpligt på all myndighetskommunikation och information, på facebook, när man twittrar eller bloggar. Varje inlägg från myndigheten är en upprättad offentlig handling och varje kommentar är en inkommen handling, säger Cecilia Magnusson Sjöberg.

Därför är nu knäckfrågorna arkivering och gallring.

– Vad är gallring på webben, på facebook sett i relation till arkivlagstiftning och metoder för bevarande? Är det gallring att ta bort ett inlägg i en dialog eller är gallring något som är mer myndighetsinternt? Riksarkivet arbetar med frågan och e-delegationens juristgrupp sliter sig i håret kring detta.

En annan sak hon uppmanar myndigheter att se upp med är medarbetarnas inställning till sociala medier. Det är viktigt att ha en myndighetsspecifik policy som tydliggör roller och ansvar.

– Vi kan inte stoppa tiden. Det är inte rimligt och förvänta sig en gemensam värdegrund internt, att alla har samma inställning till den personliga integriteten, men man kanske ska bli lite striktare. Alla kanske inte kan företräda myndigheten fullt ut. Det är en otrolig skillnad på om jag skriver på myndighetens Facebook-sida eller min privata blogg. Men det är inte lätt, man trillar hela tiden in i grundlagsfrågor som yttrandefrihet, säger Cecilia Magnusson Sjöberg.

27 punkter för bättre informationssäkerhet

MSB har tillsammans med de så kallade Samfi-myndigheterna tagit fram en nationell handlingsplan för samhällets informationssäkerhet.

■ Planen innehåller 27 åtgärdspunkter, från att motverka och hantera allvarliga it-incidenter till att öka medvetenheten om informationssäkerhet.

Handlingsplanen är ett redskap för att förverkliga strategin för samhällets informationssäkerhet 2010-2015 som MSB tog fram på regeringens uppdrag. Den innehåller ett brett spektrum av åtgärder och riktar sig till alla aktörer i samhället som arbetar med informationssäkerhet i sin verksamhet.

– Vissa delar kanske kan få några att ställa frågan: vad innebär det här för oss och hur ska vi omsätta det här? Men det ni får är ramarna och vad vi på central nivå anser är väsentliga uppgifter och vad vi kommer att jobba hårt för att förverkliga. Det är en process som tar tid och vi ser framför oss en aktiv dialog med er. Vi ser ert arbete och stödet till er som det centrala att arbeta med, säger Richard Oehme, chef för enheten för samhällets informationssäkerhet på MSB.

Richard Oehme

Under konferensen tog Richard Oehme upp ett antal punkter i planen. Bland annat kravet på säkerhetsanalys när säkerhetsskyddsförordningen tillämpas.

– En extremt viktig sak som jag tror många ofta tappar bort. Här är det viktigt att ha en aktiv dialog med säkerhetspolisen och rikskriminalpolisen så den genomförs på ett riktigt sätt. Har man utsatts för ett brottsligt intrång ska det polisanmälas. Kompetensutveckling på alla områden är centralt.

– Förebyggande åtgärder för att öka säkerheten i elektronisk kommunikation är viktigt och PTS har gjort och gör ett stort arbete. IPv6 och DNSSEC är viktiga beståndsdelar. Ta detta på allvar!

En annan prioriterad fråga är ökad säkerhet i industriella styr- och kontrollsystem. Det kräver systematiskt arbete på alla nivåer eftersom stora delar av den industrin finns i det privata näringslivet.

– Var nogsamma i upphandlingsprocessen med vilka krav ni ställer. MSB kommer att arbeta för att ge er ytterligare verktyg, säger Richard Oehme.

Få myndigheter har gått över till IPv6

2013 ska alla myndigheter ha gått över till IPv6, det nya systemet för internetadresser. Hittills har bara omkring 30 gjort det.

– Pinsamt och frustrerande, säger IT-konsulten Torbjörn Eklöv.

■ Dagens system, IPv4, klarar bara fyra miljarder adresser. Redan 1994 började det bli brist på adresser och nu är de i princip slut.

– De kan ta slut när som helst, i morgon eller i oktober, berättar Torbjörn Eklöv, som arbetat på uppdrag åt Post- och telestyrelsen, PTS, för att snabba på övergången till IPv6.

Regeringen har satt som mål att alla myndigheter ska ha gått över till IPv6 2013 och har gett PTS ett regeringsuppdrag att analysera läget och stödja en övergång, men det går minst sagt trögt. Knapp 30 statliga myndigheter har gjort det och tre kommuner, Edsbyn, Hagfors och Sandviken.

Okunskap är en förklaring till att övergången inte sker snabbare.

– Många krånglar till det, det är inte ett rymdskepp som ska byggas. Det är en mindre process än man tror. Jag har aldrig sett krav på IPv6 i en upphandling. Kräv IPv6 i alla upphandlingar, uppmanar Torbjörn Eklöv.

En annan säkerhetshöjande åtgärd med samma problem är DNSSEC, ett säkrare sätt att göra uppslagningar på internetadresser och e-post.

E-delegationen uppmanade offentlig sektor att införa DNSSEC senast sommaren 2011. Även om det misslyckades ser det lite bättre ut än för IPv6. För att skynda på processen har kommuner nu fått möjligheten att utnyttja 2:4-anslaget för att införa DNSSEC.

”Ni köper dåliga grejer”

Idag har människor hela sitt liv på internet. Med det följer risken för sociala hot.

■ – Man riskerar att enligt den gängse vokabulären bli ”ägd” och problemet är att ni köper dåliga grejer. Ni betalar för tjänster, som när det väl smäller, visar sig att leverantören inte kan tillhandahålla, säger Stefan Grinneby, chef för CERT-SE på MSB.

Människor sköter bankaffärer och lagrar information om sig själv på nätet, bilder, har en blogg där man skriver om sina innersta tankar, visar alla sina vänner på Facebook, vad man åt till middag.

– Alltihop finns på nätet. Ni som ansvariga för vad de människorna gör har fått deras sociala problem i knät också och det drar med sig sociala hot.

Problemet enligt Stefan Grinneby är att många köper program och tjänster som man vet har brister eller är omöjliga att kontrollera i förväg.

– Om ni köper en tjänst av någon på andra sidan Atlanten med ett stort datacenter som står någonstans där elkraften är lite risig, vad har ni för möjlighet att kolla det i förväg? Ingen alls. Det här är ett hot ni måste möta, risken är stor. Hur mycket av er kritiska verksamhet som ni kör på programvaror ni inte har någon insyn i bestämmer ni själva, men det är ett konkret hot och det blir tyvärr inte bättre.

Statliga myndigheter, landsting och kommuner lägger ner miljoner på programvaror och tjänster som inte håller måttet säkerhetsmässigt enligt Stefan Grinneby, chef för CERT-SE på MSB.

FOTO: IZABELLE NORDFJELL

De som upptäcker problem i ett program och vill ha uppdateringar blir ibland varse att såna krav står inte högst på önskelistan hos leverantören.

– Lösningen är att säkerhetsaspekterna kommer med i upphandlingen. I avtalen måste det vara tydligt att upptäckta säkerhetshål i produkterna ska lösas omgående.

Många har varken tid ork eller resurser för att driva igenom sina krav och här kan CERT-SE ge stöd.

– Vi tar på oss att hjälpa till att driva arbetet med att förmå leverantören att genomföra uppdateringar, säger Stefan Grinneby.

Ny webbutbildning för mellanstadieelever

MSB har tagit fram en interaktiv webbutbildning i informationssäkerhet, ISA, för grundskolans årskurser 4 och 5.

■ Syftet med ISA, Informationssäkerhetsskolan, är att ger lärare stöd i deras arbete att uppfylla målen om säker informationshantering och att höja elevernas medvetenhet om sitt eget beteende och om de risker och konsekvenser som finns när de ska hantera sin digitala information.

– Från såväl lärare som föräldrar har vi sett ett ökat behov av att barn och ungdomar lär sig informationssäkerhet . Att lära sig att hantera information på ett säkert sätt borde idag vara en integrerad del i den tidiga it-användningen, säger Richard Oehme, chef enheten för samhällets informationssäkerhet på MSB.

ISA är kostnadsfritt och kräver inga förkunskaper i informationssäkerhet. ISA innehåller filmer, quiz, scenarier, lärarhandledning, faktafördjupning och ordlista och nås enkelt via MSB:s webbplats.

ISA är indelad i sex olika avsnitt som alla tar upp olika aspekter av informationssäkerhet:

- Viktig information
- Risker
- Skydda information
- Sprida information på internet
- Vem är vem på internet
- Sant och falskt på internet

ISA är framtaget i samråd med Skolverket, Datainspektionen, Statens medieråd, Post- och telestyrelsen samt ett antal grundskolor och lärare.

Här väcks och växer tankar

GÖTEBORG Det är platsen där myndigheters och näringslivets beröringspunkter för ett säkrare samhälle kan sammanstråla. Security Arena aktiverar forskning som ska vara gångbar både kommersiellt och ur samhällsperspektiv.

■ På Hisingssidan av Göteborgs hamninlopp, mittemot Stenaterminalen, växer både byggnader och tankar.

Lindholmen Science Park ger visuellt bilden av innovation och framåtskridande. I en av byggnaderna finns Open Arena Lindholmen, en neutral mötesplats där forskare, företagare, offentliga tjänstemän, studenter med flera kan diskutera och utveckla idéer.

En av mötesplatserna är Security Arena.

– Vi försöker fånga upp vilka behov som finns och se till att rätt saker utvecklas. De projekt som initieras är i huvudsak behovsinriktade. Om en idé lanseras men behov inte finns, då går vi inte vidare, säger Leif Axelsson, programansvarig för Security Arena.

Ett exempel är automatisk alarmering vid fordonsolyckor genom ecall. För två år sedan föreslogs det som ett intressant projekt, inte minst som ett europeiskt standardiseringsarbete var på gång.

– Det var sex veckor innan sista dag för EU-ansökan. Intresse fanns, men ingen ville driva projektet. Men vi fick med alla parter att signera en ansökan.

Security Arena blev ansvarigt med Trafikverket som uppdragsgivare, Sverige fick tio miljoner av EU och jobbar sedan ett och ett halvt år med att testa och bygga infrastruktur enligt föreslagen standardisering tillsammans med nio andra länder.

Principen är att ecall kopplas till en krockkudde. När kudden utlöser skickas position och klockslag till larmcentralen.

– Volvo har haft tekniken i cirka 15 år. Men det har varit en dyr lösning som köparna avstått. Nu är det meningen att tekniken under 2014-15 ska vara installerad i alla nya bilar inom EU, säger Leif Axelsson.

Security Arena drog igång verksamheten 2006. Transport, information och kommunikationstjänster är tre huvudinriktningar.

– Anledningen till att verksamheten startades var egentligen neddragningen av den militära utvecklingen. Det behövdes fortsatt fokus på samhällets säkerhet, skillnaden är att det inte behöver vara så robust och är billigare än de militära satsningarna. Andra behov styr och utvecklingen har gått från långa militära projekt till att vara mer snabbfotad.

Den stora vitsen med Security Arena är att alla intressenter har en gemensam mötesplats där idéer kan diskuteras. Lokalerna som finns inom Lindholmen Science Park är i huvudsak öppna ytor som ska inbjuda till samtal, dessutom några arbetsplatser för de anställda som ska koordinera kontakter mellan intressenter.

Många företag och myndigheter har verksamhet i grannskapet, liksom Göteborgs universitet och Chalmers. Det är också till fördel för Security Arena som knutpunkt för innovation och utveckling.

Sedan starten har ett 70-tal projekt genomförts. En styrgrupp med representanter från alla intressenter tar beslut om vilka projekt som ska genomföras.

–Inlämnade förslag kan vara initiativ från någon organisation, en strategi från näringslivet eller enskilda forskares idéer.

Hur många av de 70 projekten har lett till något som i dag används?

– Det har blivit fyra produkter, bland annat Live Response som är överföring av levande bilder från skadeplats till inre ledning och Ericssons säkerhetslösning för mobiltelefoner med krypterade simkort/minneskort som gör att samtal kan krypteras.

– Dessutom används många delar av olika forsknings- eller utvecklingsprojekt, det har bland annat påverkat standarder som anpassats för användandet.

Den forskning som bedrivs är oftast tillämpad, inriktad för praktisk användning. Ska industrin vara intresserad är det ett måste, konstaterar Leif Axelsson.

– Men det finns också ett nationellt krav att marknads- och affärsutveckling ska finnas med, att svensk forskning bättre bör överbrygga steget mellan forskning och kommersialisering. Samtidigt är det inte alltid så att vi vet vilka behoven är.

Det är också ett nationellt intresse att forskningen resulterar i produkter och tjänster, att det som utvecklas gör nytta.

De flesta projekten är ettåriga. Innebär mer praktisk forskning också krav på snabbare resultat?

– Slutanvändarna vill ha resultat i går, företagen har ett perspektiv på 1-5 år, universitet på tio år eller mer. Vår uppgift är att se till att särintressena kan mötas.

Just nu pågår sex projekt genom Security Arenas försorg. Finns det något som är speciellt viktigt?

– VMA-tjänsten, som ska standardiseras, är viktig. Det ska bli en certifierad app för mobiltelefoner som kan ta emot larm överallt. Sony har prototypen. En koppling till sociala medier ska också utvecklas.

Security Arena har ett treårigt avtal som går ut vid årsskiftet och i höst ska det förhandlas med intressenterna om ett nytt fram till 2015.

– Man kan aldrig vara säker på en fortsättning. Men jag tycker vi har ett vinnande koncept och vi har en bra dialog med våra samarbetspartners, säger Leif Axelsson.

PER LARSSON

Leif Axelsson FOTO: PER LARSSON

Samarbetet gör skillnad

MSB och andra myndigheter kan bli bättre på att nytt-ja möjligheterna i Security Arena.

Det anser Mikael Korhonen, forskningssamordnare på MSB.

– Det är den första samhällssäkerhetsarenan för forskning och utveckling och en nationell strategisk resurs för alla i krisberedskapssystemet som vi ska ta väl vara på. Hittills har många varit lite okunniga om hur de kan nyttja dess möjligheter och det nätverk som byggts upp, säger Korhonen, myndigheternas representant i projektledningsgruppen.

Mikael Korhonen

Ett regeringsuppdrag om nationell strategi för svensk säkerhetsforskning var inledningen till det som mynnade ut i Security Arena.

Mikael Korhonen konstaterar att det sedan dess generellt varit en rejäl kunskapsutveckling hos alla parter om vad civil krisberedskap och samhällssäkerhet handlar om.

– Den strategi som lades kan förklara flera arbetsområden inom MSB i dag, bland annat standardiseringsområden inom ISO och avtalet mellan Sverige och USAs inrikesdepartement.

En av de strategiska frågorna när arenan skulle utvecklas var samarbete mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor (så kallat triple helix). Det är en styrka att träffas i en neutral arena, anser Mikael Korhonen.

– Genom åren har 500-600 experter och sakkunniga inom olika områden varit involverade på något sätt. Och nätverkandet gör skillnad. Nu förstår man varandra mycket bättre och det finns en öppen inbjudan till arenan för medverkan. Det är ett deltagande och inflytande från slutanvändare och brukare som i princip inte existerade tidigare.

MSB står för den största delen av finansieringen av verksamheten, inriktningen är tillämpad forskning, utveckling och innovation inom samhällsskydd och beredskap.

– Det huvudsakliga syftet är att finna nya förmågor och behovsstyrda koncept som kan ge effekter och efterfrågad nytta i krishanteringssystemet.

Avtalet för Security Arena gäller året ut och nu pågår beredning av en ny avtalsperiod fram till 2015.

Kommer verksamheten att ändras i framtiden?

– Grundidén med forskning och utveckling i samverkan mellan myndigheter, näringsliv och akademi kommer nog att ligga fast, den är unik, väletablerad och fungerar bra. Däremot kommer säkerligen inriktningar och tematiska områden för projekten att justeras vid behov.

– Personligen tycker jag det vore intressant att knyta än fler parter till arenan och kanske klustra projekt med nya kompletterande områden, det kan exempelvis vara inom miljö eller GIS.

MSB har inom området ledning och samverkan målsättningen att skapa ett övergripande nationellt ramverk för koordinerade beslut i vardag och kris.

– Det är utmanande, men också nödvändigt och ett uttryckligt behov från aktörer i krisberedskapssystemet. Det är ett område där jag tror Security Arena Lindholmen kan vara en bidragande part närmaste åren, säger Mikael Korhonen.

PER LARSSON

FAKTA

Security Arena

- Nationell mötesplats för gränsöverskridande samverkan där akademier, myndigheter och näringsliv deltar.
- Drivs av Lindholmen Science Park i Göteborg på uppdrag av MSB. Största partners är Chalmers, Göteborgs universitet, Ericsson, Volvo och Saab. Lindholmen Science Park är inte vinstdrivande.
- Security Arenas har projekt med en sammanlag budget på 15 miljoner kronor per år (varav MSB står för nio miljoner) för att koordinera forskning och utveckling inom samhällsskydd och beredskap.
- Fokus ligger på utveckling av verktyg och metoder för framtida system för ett säkrare samhälle.
- Projekten finns inom tre områden: Transport, information och kommunikation.

MALMÖ Öresundsöverfarten och Turning Torso markerar framåtanda och expansion. Malmö vill synas. Men när Malmö syns i dag handlar det mer om skjutningar på öppen gata och gängkriminalitet.

Säker på sitt Malmö

Malmö växer i rask takt. Vi har byggt staden men inte samhället, säger trygghet

■ – Malmö har på kort tid omvandlats från en stor stad till storstad och har inte hunnit med den sociala delen. Vi har byggt staden men inte samhället, säger Per-Erik Ebbeståhl, trygghets- och säkerhetsdirektör i Malmö.

För drygt två år sedan pågick skottdåden som skrämde många. Runt gångna årsskiftet sköts sex personer ihjäl på drygt två månader.

Man kan ju undra hur lätt det är att jobba med trygghet och säkerhet i stan.

– Säger jag att den bild som ges av Malmö i övriga landet är överdriven, då tror man att jag döljer något. Men det är vad vi anser. Vi har inga problem med våld och mord, däremot har vi jätteproblem med att bygga det långsiktiga samhället, något som vi det senaste året verkligen har kraftsamlat kring.

Största utmaningen för att skapa ett tryggt och hållbart samhälle är segregeringen och utanförskapet, vilka i sig föder en våld och brottslighet.

– På ena sidan finns Limhamn och Västra hamnen, på andra sidan Rosengård och Fosie. Skillnaden i skolresultat och inkomst är mycket stor och det enda det gynnar är vi-och-dom-känslan, säger Ebbeståhl.

– Dessutom finns parallella samhällen i Malmö. Som individ behöver du arbetsmarknad, bostadsmarknad och rättskipning. Men det finns de som har sina egna lagar och som officiellt har inkomster de inte borde klara sig på, men klarar sig gör de.

En kommission med 14 forskare och experter på Malmö har i uppdrag att hitta lösningar hur Malmö ska minska segregationen. I dag ökar den.

– Det är viktigt med mötesplatser och med tillit. Vi måste ha ett samhälle som är så tryggt att människor vill ta del av det. Om du väljer att köpa en egen tvättmaskin för att slippa möta grannen i tvättstugan är det ingen bra lösning på sikt för tryggheten.

För att minska gapen i samhället konstaterar Ebbeståhl att det är viktigt att fler tar sig ur skolan med bra betyg, att utsatta människor ges möjligheter att stärka sin ekonomi. Han pratar om ett arbete på 20-25 års sikt.

– Det här är en fråga för hela staden. Vi använde en gammal undersökningsmodell från Räddningsverket där man i stället för att fråga vad som oroade ställde frågan vad som krävs för att känna sig trygg. Att man har jobb, är frisk och befinner sig i ett socialt sammanhang kom fram som viktigt, något som stärker individen.

Hur viktigt är det att människor ser samhällets trygghet och säkerhet och inte bara sin egen?

– Det är givetvis viktigt. Efter dödsskjutningen vid nyår samlades 10 000 människor spontant på Gustaf Adolfs torg och visade sin uppskattning för staden. Det var en markering för staden och mot våldet.

Samtidigt sätter bostadsföreningar grindar runt sina bostadsområden för att stänga ute obehöriga. Signalen blir knappast att samhället är tryggt.

– Jag kan inte tycka att det är bra. Ur ett samhällsperspektiv tror jag det långsamt motverkar sitt syfte.

Ännu längre från ruffiga bostadsområden är Victoria Park. Ett stängt bostadsområde i Limhamn där boende har gemensam tillgång till spa-anläggning, biograf, vinkällare med mera. Området markerar rikedom och exklusivitet. Kontrasterna kan knappast bli större.

Segregering

”Skillnaden i skolresultat och inkomst är mycket stor och det enda det gynnar är vi-och-dom-känslan.”

– Segregering finns naturligt även på mindre orter, men här är det uttalat. Vi blir mer och mer ett individualistiskt samhälle, och då kan det tydligen vara jobbigt att träffa såna som inte är som jag.

Individualismen är ett av de hinder Ebbeståhl ser för att minska segregationen. Han tar skolan och värnplikten som två exempel.

– Skolan och valfriheten – vad vill man med den? Ska alla ta sig genom skolan eller vill man stärka de starka? Får vi välja skola väljer den starke inte en skola för alla utan en för starka. Vi kan i dag ta oss från förskola och genom universitet utan att träffa någon vi inte valt att träffa. Nedläggningen av värnplikten är fattat ur ett ekonomiskt perspektiv som jag förstår, men man ser inte de övriga perspektiven. Att värnplikten, där man tvingades blanda sig med andra, är borta är inte bra för ett sammanhållet samhälle.

På avdelningen för trygghet och säkerhet

ts- och säkerhetsdirektör Per-Erik Ebbeståhl.

FOTO: PATRICK PERSSON

i Malmö finns 14 personer med en rad olika kompetenser som statsvetare, jurist, psykolog, brandingenjör, socionom. Avdelningen har ett brett ansvarsområde från intern säkerhet till krisberedskap. I stadsdelarna finns beredskapssamordnare, säkerhetssamordnare, trygghetsvärdar med mera.

Förebyggande arbete mot våld, droger och olyckor är långsiktigt. Samtidigt händer mycket som måste hanteras akut.

– Det påverkar förstås arbetet. Men vi har ett mycket bra samarbete med polisen och gemensam hållning i frågorna. Nu har vi en samverkansöverenskommelse om brottsförebyggande arbete i sex områden som ska klaras av på fyra år.

Dessutom pågår ett aktivt arbete att locka medlemmar ur gängkriminaliteten.

– Vi stöttar dem, lär dem hur samhället fungerar och hur de ska bli en del av det. Nu har vi 47 avhoppare med i arbetet. En del av dem behöver skyddad identitet.

När Kockums lades ner på 80-talet var Malmö på dekis, tappade befolkning och jobb. Nu bor där 70 000 fler (302 000) än 1986. Malmö är, enligt EUs statistikbyrå, en av Europas snabbast växande städer. Under 2000-talet har 32 000 fler flyttat till Malmö från utlandet än vice versa. Det finns 190 nationaliteter i kommunen.

– Den prägel de ger staden är sånt som svenskar åker utomlands för att uppleva. Och många unga svenskar flyttar hit, även barnfamiljer. Malmö har gått från slummigt till inne att bo i, säger Per-Erik Ebbeståhl.

Annan statistik visar att var fjärde ung Malmöbo varken har arbete eller studerar. Och andelen är avsevärt större bland de med utländsk bakgrund. Hur påverkar det tryggheten?

– Det är ett problem som inte är hållbart på lång sikt. Trots befolkningsökningen minskar skattekraften. Malmö har hög barnfattigdom och låg utbildningsnivå. Jobben finns här, men de högavlönade bor i kranskommunerna. Den omställningen har inte klarats av.

– Samtidigt stämmer inte siffrorna riktigt, det är fler som arbetar. Många bor i Malmö men jobbar i Köpenhamn och är registrerade här som arbetssökande. Vårt problem är att de betalar skatt på andra sidan sundet.

Kommunen och polisen har redovisat statistik som säger att brotten minskar och tryggheten ökar. Annan statistik visar att vapenvåldet ökar. Det har dubblerats under de senaste fem åren och under 2011 hade Malmö 13 anmälningar om vapenvåld per 100 000 invånare, drygt sex gånger högre än rikssnittet.

Ebbeståhl och flera med honom är lite trötta på att när något händer i Malmö blir rubrikerna svartare och större.

– Göteborg har haft 42 skjutningar sedan i maj, men jag har inte sett något om att Göteborg är Sveriges Chicago, vilket Malmö brukar kallas.

Det kanske hänger samman med att Malmö ibland är lite utmanande, vill vara mer kontinentalt än ursvenskt, mer dynamiskt och spännande.

– Viljan att det ska vara lite spännande att bo i Malmö, att här händer det saker, kan förstås bli ett bekymmer ur ett trygghetsperspektiv. Men ändå är vi en av Europas mest expansiva städer, så något måste vi göra rätt, säger Per-Erik Ebbeståhl.

PER LARSSON

Per-Erik Ebbeståhl

Ålder: 43.
Bor: Lund.
Yrke: Trygghets- och säkerhetsdirektör i Malmö stad.
Bakgrund: började som brandingenjör i Malmö brandkår, chef för säkerhet och beredskap, utredde bildandet av räddningstjänsten Syd, chef säkerhet och beredskap i Göteborgs stad, säkerhetsstrateg i Region Skåne.
Medlem i: IF Björklöven, Republikanska föreningen.

3 FRÅGOR

1 Vad är trygghet och säkerhet för dig?

– Trygghet är subjektivt och kan betyda olika för varje individ. Därför är det ett begrepp som är svårt att använda. I Malmö finns många olika definitioner av trygghet. Säkerhet är mer en sakfråga som är grundläggande i samhället. Men de två står lite i motsats till varann. För mycket trygghet kan skapa otrygghet.

2 Vad påverkar Malmöbornas trygghet?

- Enligt en undersökning skapar skadegörelse, nedskräpning och buskörning mer otrygghet än våldet. Men frågan är kanske mer komplicerad. Vi vill gå djupare med undersökningen, se varför folk svarat som man gjort och om medborgarna håller med om resultatet.

3 Är det större risk att bli skjuten i Malmö?

- Inte det minsta. Många av skjutningarna är kopplade till gängkriminaliteten. De flesta av de mord som skedde runt årsskiftet var rena avrättningar. Däremot har vi problem med att det finns mycket vapen i omlopp. Malmö är en inkörsport för det som ska vidare in i Sverige och Norge. Därför är det lätt att få tag på alkohol, droger och inte minst vapen.

LINDSTRÖM

Ingen gasläcka – bara en surströmmingsfest

Larm om gasläcka fick två brandbilar, två polispatruller och gasjouren att rycka ut till en fastighet på Södermalm i Stockholm.

Men någon gasläcka hittade man inte – däremot en surströmmingsfest.

Det var en hyresgäst som hade känt gaslukt i trapphuset och larmade. Och flera andra i huset blev oroliga av lukten.

Men när räddningstjänsten kom fram kunde personal i styrkan snabbt konstatera att det inte handlade om någon farlig gasläcka, däremot en bekant lukt av jäst fisk.

Det kan dessutom noteras att det inte fanns någon gasledning indragen i fastigheten, varför räddningstjänsten från början tyckte larmet var lite märkligt.

Spred odör och oro. FOTO: KARIN BERGLUND

5

FRÅGOR TILL...

...Carl Jan Granqvist som tillsammans med Alexandra Charles ska inspirera äldre att börja träna.

1 Träningsinstruktör, har du hittat en ny nisch?
– Nej, men både Alexandra och jag är intresserade av hälsa generellt. Vi känner att vi mår bättre om vi håller igång. I synnerhet jag som är diabetiker. Träningen i det vardagliga ger resultat och gör att jag kan medicinera mindre.

2 Hur mycket tränar du?
– Promenerar mycket och gör en hel del småövningar som jag lärt mig.

3 Vilket träningsmoment skulle du främst rekommendera?
– När man blir äldre är det viktigt att hålla igång lårmusklerna, så man utan problem kan resa sig ur fåtöljen och sängen. Det tränar jag framförallt genom att göra gungande knäböjningar.

4 Du är mer känd som livsnjutare, expert på god mat och vin. Har du alltid hållit gång?
– I någon form. Vissa perioder går jag också på gym. Det är inte konstigare än att jag känner att jag mår bättre av träningen.

5 Filmen är framtagen av MSBs webbsajt Din säkerhet tillsammans med Karolinska institutet. Lärde du dig själv något av det?
– Ja, jag har aldrig tänkt på att man pedagogiskt skulle behöva tala om vikten av träning. Filminslagen aktualiserar detta och det är små, enkla övningar som ger bra resultat.

PER LARSSON

Fotnot: Filmen kommer att publiceras på dinsakerhet.se 1 oktober som är FNs äldredag och samtidigt den dag MSB genomför kampanjen ”Peppar peppar”.

FOTO: SUSANNE KRONHOLM

FEMKAMPEN

Ämne	5 poäng	4 poäng	3 poäng	2 poäng	1 poäng
SKÅDESPELARE Meriterad	61 år, född i Göteborg. Men det var inte därifrån han flyttade när han lämnade hemmet vid 16 år.	Saknar formell skådespelarutbildning men är en av våra absolut största.	En liten roll i Varats olidliga lätthet inledde den internationella karriären.	Några filmer på senare år är Arn, Metropia och Änglar och demoner.	Blev tonårsidol när han spelade huvudrollen i Bombi Bitt och jag 1968.
STATSMAN I nutid	Har varit sitt lands politiske ledare sedan 2005.	Var även statsminister 00-01, förlorade då valet när partiet gjorde historiskt dåligt resultat med bara 24 procent av rösterna.	53 år, utbildad nationalekonom. Har varit näringslivs- och energiminister samt finansminister innan han blev statsminister.	Har tillsammans med Rysslands president löst ett långvarigt bråk om den maritima gränsen mellan länderna.	Skulle ha träffat ungdomar på Utöya, men dagen innan skedde attentatet.
HISTORIA Mytomspunnen	Enkel bondflicka utan utbildning som av himmelska röster uppmanades att rädda fosterlandet.	Förklädd till man och i rustning ledde hon militära trupper för att befria landet från fienden.	Hennes insaster hjälpte Karl VII till makten. Kungen tog senare sin hand ifrån henne.	Fångades av burgunderna 1431 och såldes till engelsmännen. Dömdes till döden och brändes på bål.	Frankrikes nationalhelgon.
ÅRTAL Mellan krigen	BBC är först i Europa med reguljära radiosändningar.	LM Ericsson tillverkar telefoner med fingerskiva, Liseberg invigs och totalisatorspel tillåts.	Margit Nordin åker Vasaloppet, vilket leder till debatt och förbud mot kvinnligt deltande.	Tyska nazistpartiet håller i München sin första kongress, kräver att Versaillesfreden ogiltigförklaras.	Stockholms stadshus invigs, på dagen 400 år efter att Gustav Vasa tågade in i staden.
KOMMUN Vid kusten	1123 lade norske kungen till här med 300 skepp för att göra plundringståg mot danske kungens stad Tumathorp, 1 mil västerut.	Här bor drygt 19 000 människor. Sankt Olof och Hammenhög är två mindre tätorter.	Huvudortens hamn är landets tredje största för mottagning av fisk, främst torsk och sill.	Fruktskörden i kommunen motsvarar ungefär en tredjedel av den svenska produktionen.	Här finns kända marknadsorten Kivik och Stenshuvuds nationalpark.

Rätt svar: Skådespelare: Stellan Skarsgård, Statsman: Jens Stoltenberg, Historia: Jeanne d´Arc, Årtal: 1923, Kommun: Simrishamn.

Nyutgivet från MSB

Rapporter, broschyrer, läromedel med mera från MSB. Där inget pris anges är publikationen gratis. Senaste utgivningarna:

Att lära stort från små incidenter
Handledning om effektivt lärande från incidenter. Tips om verktyg och viktiga faktorer för lärandet.
Best nr: MSB430 - juli 2012.

Nationella riktlinjer för samverkan i Rakel
Rapport som innehåller ett övergripande styrdokument om hur samverkan i Rakel ska ske. Ger även övergripande information om tekniska förutsättningar.
Best nr: MSB342 - maj 2012.

Regionala samverkansövningar
DVD med introduktion till regionala samverkansövningar. Filmen beskriver översiktligt en övning, dess omfång och behov, med syfte att inspirera. Målgrupp är personer som fattar beslut att delta i en övning eller planerar den samt själva deltagarna. Filmen är drygt nio minuter lång.
Best nr: MSB399.

Fysiska gränsvärden
Sammanfattning och reflektion utifrån de resultat som redovisas i delrapport 3 i projektet ”Brandmannens fysiska förmåga”.
Best nr: MSB416 - juni 2012.

Ny nationell höjdmodell vid havsnivåhöjningar
Studie med syfte att undersöka hur data från nya nationella höjdmodellen (NNH) kan förbättra underlag för bedömning av skador vid kusterna på grund av höjda havsnivåer.
Best nr: MSB361 – april 2012.

Säkerhet vid bad med barngrupp
Folder med tips om vattenvana, regler för badvett med mera.
Best nr: MSB427 – juli 2012.

NNH och naturolyckor
Rapport som redovisar resultat av en nationell inventering av tillämpningar enligt NNH, den nya nationella höjdmodellen. Fokus på naturolyckor och katastrofriskreducerande arbete.
Best nr: MSB360 – april 2012.

Vägledning för säkrare hantering av mobila enheter
Användning av smarta telefoner och surfplattor ökar, samtidigt smälter privata och arbetsrelaterade sfären samman allt mer. Skriften är en vägledning för säkrare hantering.
Best nr: MSB405 – juni 2012.

Information om strålkällor
Enklare skrift med Information om olika strålkällor, användning och risker.
Best nr: MSB415 – juni 2012.

Konsekvenser av en översvämning i Mälaren
Rapport med redovisning av regeringsuppdrag om att analysera och bedöma konsekvenserna för olika samhällssektorer vid översvämning i Mälaren.
Best nr: MSB406 – maj 2012.

Konsekvenser av en översvämning i Mälaren – bilagerapport
Kartläggning av Foi hur översvämningar år 2000 påverkade olika samhällssektorer.
Best nr: MSB407 – maj 2012.

Samhället år 2032
Fem olika scenarier hur samhället kan utvecklas fram till 2032 presenteras, vilka hot och möjligheter det medför.
Best nr: MSB398 - maj 2012.

Verksamhetsberättelse 2011
Nationell plattform för arbetet med naturolyckor redovisar verksamhetsåret.
Best nr: MSB370 - april 2012.

Annual Report 2011
Samma som ovanstående, på engelska.
Best nr: MSB371 - april 2012.

Så här beställer du

Ange beställningsnummer samt din adress.
Fax: 010-240 56 05.
E-post: publikationsservice@msb.se
Postadress: MSB publikationsservice, L 124, 651 81 Karlstad.
Det går också att beställa, alternativt ladda ner, via hemsidan, www.msb.se

Andra utgivare

Aktuella böcker från andra utgivare. Kan inte beställas från MSB.

Den stora branden på Vakö myr 1992
I juli 1992 utbröt en stor brand på Vakö myr på gränsen mellan Skåne och Småland. Landets resurser för skogsbrandsbekämpning sattes på svåra prov då en nästan lika stor brand härjade samtidigt på Gotland.
20 år efter branden på Vakö myr har ortens intresseförning gett ut en bok om händelserna. Perspektivet är hur människorna upplevde händelsen, många kommer till tals och delger sina tankar.
Boken kan beställas av Henry Elofsson, Göingegatan 19, 280 70 Lönsboda. **Pris:** ca 190 kr.

– Fantastiska möjligheter

Internationella instruktörer nöjda i Revinge

21 instruktörer och brandbefäl från bland annat Kanada, Hong Kong, Slovenien, Belgien och Ryssland deltog i en Fire Behaviour-kurs i Revinge.

Fire Behaviour-kursen fick högt betyg. FOTO: MSB

Fire Behaviour är en instruktörsutbildning i hur man utför säkra och effektiva insatser vid brand i byggnad.

– Vi riktar kursen mot instruktörer från olika länder och kontinenter säger Lasse Nelson, kursansvarig i Revinge.

I år fokuserade kursen speciellt på brandgasventilering eftersom Lasse Nelson och övriga instruktörer anser att det är nyckeln till säkra och effektiva räddningsinsatser.

– Vi hade även ett antal utländska föreläsare och instruktörer. Det ger en bra bredd på utbildningen eftersom deltagarna lär sig om olika typer av angreppsätt vid insatser. Kursen är också ett sätt för oss instruktörer att skapa internationella kompetensnätverk.

Deltagarna var väldigt nöjda med kursen.

– I Revinge får man den bästa träningen i världen. Det går inte att få samma höga nivå på utbildningen någon annanstans, säger Ian Bolton, brandman från Vancouver,Kanada.

Terry Mok, Raymond Yu och Winson Tsang, Brandinstruktörer från Hong Kong, höll med:

– Det var en bra och väldigt användbar kurs. Övningsmöjligheterna var fantastiska och vi uppskattade att man kunde dela lärdomar och erfarenheter i gruppen.

NOOMI EGAN

Offrade karpar och räddade villor – kommunen stäms

Ägarna till en golfbana utanför Mjölby har stämt kommunen och kräver skadestånd enligt miljöbalken. Anledningen är att räddningsledaren lät översvämma en golfbana för att rädda några villor.

I juli 2007 regnade det kraftigt. Räddningsledaren ansåg att 18 villor i Väderstad riskerade att drabbas av översvämning av vatten från en bäck som löpte genom golfbanan.

För att stänga av flödet genom Väderstad täpptes en vägtrumma till med ett gruslass. Åtgärden ledde till att golfbanan översvämmades och skapade en vattenyta på 22 hektar jämfört med de två hektar dammar som normalt fanns.

I dammarna simmade karpar för att hålla efter växtligheten. De försvann under översvämningen och kvar blev ett stort antal gäddor. Återinplantering av karpar var omöjligt eftersom de oundvikligen skulle bli gäddmat.

Gäddorna måste bort men utrota gäddor är ingen enkel affär. Länsstyrelsen har sagt nej till gift och utfiskning med nät är omöjligt.

Enda sättet är tömning av dammarna och det skulle kosta fyra miljoner kronor exklusive moms.

Därför har ägarna till golfbanan stämt kommunen och kräver skadestånd enligt miljöbalken.

Attunda friades av DO

Brandkåren Attunda gjorde sig inte skyldig till diskriminering på grund av etnisk tillhörighet när man nobbade en SMO-utbildad för det så kallade Q8-projektet. Det slår Diskrimineringsombudsmannen, DO, fast.

Q8 var ett tolv veckor långt projekt med målet att rekrytera åtta kvinnor eller män kunniga i andra språk och med andra kompetenser som sjukvård, pedagogik, fysisk träning eller säljare.

Den sökande, en svensk som utöver att ha gått SMO var utbildad elektriker och hade CE-körkort, blev inte kallad till intervju. Han ansåg sig vara bättre meriterad och vände sig till DO. I sitt beslut finner myndigheten att efterfrågade kompetenser är sakliga i förhållande till tjänsternas innehåll.

Inte heller ser DO några skäl att ifrågasätta Attundas meritbedömning och slutsatsen blir att det inte skett någon diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet. Beslutet kan inte överklagas.

SP testar släcksystem i Londonbussar

SP (Sveriges Tekniska Forskningsinstitut) studerar effektiviteten hos släcksystem som är installerade i motorrummen på stadsbussarna i London. Det är Transport for London, huvudman för kollektivtrafiken, som anlitat SP.

I studien ska forskarna från SP gå igenom alla incidenter i bussar med släcksystem och utvärdera släcksystemets effektivitet i bussar som brunnit. Resultaten ska ligga till grund för rekommendationer om hur släcksystemen bör utformas.

SPs arbete med att utveckla en standard för att prova släcksystem som är placerade i bussars motorrum är klart och har resulterat i SP Method 4912.

Kvinnliga brandmän träffas i Nyköping

100 kvinnliga brandmän samlas i Nyköping.

Det är föreningen ”Nätverket kvinnor inom räddningstjänsten” som arrangerar mötet 10-11 oktober med Sörmlandskustens räddningstjänst som värd. Under dagarna väntar föreläsningar, prova på-aktiviteter och en minimässa.

Ett mål med årets träff är att öka bredden i nätverket genom att få fler medlemmar som är deltidsbrandmän. Därför viks ett antal platser för just kvinnliga deltidsbrandmän och förhoppningen är att få in någon i styrelsen.

Nätverket startades 2011 för att skapa ett forum för kvinnor inom räddningstjänsten.

Skiftlagen självstyrande

Genusforskare: Glappet mellan ledningen och skiftlagen oerhört stort

– Jag har varit på brand i tio år och varje år har vi pratat om förändring och behovet av förändring, men det händer ingenting. Varför sker ingen förändring?

BRAND 2012

Undrade Lars-Göran Uddholm, räddningschef i Södertörn, under en paneldebatt på Brand 2012 i Uppsala. En förklaring gavs av genusforskaren Anneli Häyrén Weinestål: därför att makten att förändra ligger inte hos räddningschefen.

– En förändring som ledningen vill införa, till exempel jämställdhet, är oerhört svårt att genomföra om man inte har arbetsgruppen med sig. Glappet mellan räddningstjänstens ledning och skiftlagen uppfattar vi som oerhört stort, säger Anneli Häyrén Weinestål.

Under tre månader följde hon ett skiftlag vid en större svensk räddningstjänst och det resulterade i rapporten Från novis till nestor – maskulinitet, organisation och risk i räddningstjänsten. Fokus låg på arbetslaget, gruppen. Skiftlagen är självstyrande grupper och blir därför en maktbas.

– Gruppen som organisationsform har närmast status som en helig ko i räddningstjänsten. Gruppens autonomi skapar grogrund för maktutövning och subversivitet och dess tolkning av jobbet som brandman blir överordnad MSBs tolkning.

Gruppmakt

”Man stöper helt enkelt om den nya brandmannen så att han passar in i gruppen och ”tar ur honom” det han har lärt sig på utbildningen”

Anneli Häyrén Weinestål, genusforskare, om varför idéer från MSB och SMO har svårt att slå igenom.

Självstyrande grupper förutsätter likhet med avseende på kön, etnicitet, klass och sexualitet. Det är en klar arbetarklasskultur och likheten är en förutsättning för de själsligt intima relationer som byggs med andra i gruppen.

– Den typen av relation, vad vi kallar för en bromance-relation (brotherhood-romance), är ganska specifik för räddningstjänsten. Begreppet används för att beskriva riktigt nära manlig vänskap som är starkare än alla andra relationer. Att känna broderskap som passerar gränsen för romantik kan vara svår eller omöjlig att bygga upp med en kvinna.

– Gruppen som organisationsform har närmast status av helig ko i räddningstjänsten. Gruppens autonomi skapar grogrund för maktutövning och subversivitet, säger Anneli Häyrén Weinestål.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Studien av skiftlaget är en av tre som Anneli Häyrén Weinestål och hennes kollegor i forskargruppen Gorma genomfört. En central fråga under arbetet har varit hur brandmännen själva ser på sitt yrke. De fann att brandmännen ser som sin huvuduppgift att genom operativt arbete rädda liv.

Forskarna uppfattar att MSB försöker åstadkomma förändring genom en akademiseringsprocess med SMO-utbildade som förändringsbärare. Men enligt forskarna är inte förändring möjlig utan att värdegrunden ändras i delar av räddningstjänsten.

– Det som händer när de SMO-utbildade brandmännen kommer till grupper som har lång arbetslivserfarenhet är att den praktiska erfarenheten tar över. Man stöper helt enkelt om den nya brandmannen så att han passar in i gruppen och ”tar ur honom” det han har lärt sig på utbildningen.

Efter studien är hennes bild av räddningstjänsten att väldigt mycket genomförandemakt ligger hos grupperna.

– Jag skulle inte i första hand föreslå att man ska bryta upp grupperna, det är inte självklart att det skulle ge en effektivare räddningstjänst. Det skulle mycket väl kunna bli tvärtom. Vad jag pekar på är glappet mellan ledning och brandmän och de täta relationerna i grupperna. Det är det som måste adresseras om man vill nå förändring, säger Anneli Häyrén Weinestål.

Under diskussionerna vid den workshop som hölls med anledning av studien kände många igen sig men tyckte det kändes som för tio år sedan; att hon hamnat på ett konservativt skift och att det hänt mycket.

– Det är helt fel personer som är på konferensen. Det är personalen och politiker som borde vara här. Vi chefer har redan hört det här förut, säger Åke Broman, räddningschef i Mälardalens räddningstjänst.

Anneli Häyrén Weinestål återkom till att minska glappet mellan olika nivåer och att man måste få med sig brandmännen.

– MSB pratar hela tiden på samhällsnivå och det har Brand gjort i tio år. Varken ni, politiker eller MSB adresserar den lokala nivån.

GUNNO IVANSSON

”Vårt ledarideal föråldrat”

– Vi lever med ett ledarideal som utvecklades i industrisamhället och som i allt väsentligt bygger på att vi ska bedriva storskalig verksamhet där vi producerar något om och om igen. Vi vet att det inte fungerar men har inget alternativ och fortsätter mot bättre vetande.

BRAND 2012

Mats Tyrstrup, Handelshögskolan, gjorde upp med flera myter kring chefer och ledarskap. Bland annat föreställningen om att chefer och ledare vet saker om framtiden som inte på något sätt är tillgängligt för vanligt folk.

– Ledarskapets uppgift är inte främst att hantera framtiden utan är att hantera osäkerhet. Då måste man ge upp den extremt egendomliga tanken att ledarskapet ska vara proaktivt, det har inte med saken att göra. Det hade det på 50-60-talet när någon gjorde vad någon annan tänkt ut och planerat.

Vi är alldeles för förtjusta i planering, mycket av det chefer-ledare gör styrs av tillfälligheter. 80-90 procent av tiden utförs av kortsiktigt, reaktivt arbete, sånt som ”chefen” gör. Studier visar att behovet av ledarskap växte fram som en konsekvens av något som kallas ”well, what now-situationer”, eller på svenska ”Jaha, vad fan gör vi nu då?”.

Mats Tyrstrup

– Chefsskap är konsten att mobilisera människor och få dem att samverka när vi vet vad vi håller på med. Ledarskap behövs när vi inte vet vad som hänt, när det råder stor osäkerhet. Vi måste improvisera och acceptera det som en stor konstform, en central del av ledarskapet.

Han pratar om vikten av att bygga mentala bilder, visioner som skänker mening åt det organisationen håller på med. Ska verklig förändring uppnås måste ledarskapet arbeta med och utveckla sitt ”mindset”.

Som exempel tar han när sjukvården för 40 år sedan kom på tanken att arbeta förebyggande, med friskvård, för att hålla nere sjukvårdskostnaderna.

– När folk tänkt tanken att: jag behöver inte hoppas på att inte bli sjuk utan kan jobba aktivt för att hålla mig frisk – det är kraften i ett mindset.

När vi improviserar jobbar vi med ryggmärgen, magkänslan, intuitionen. Den intuitiva förståelsen för situationen – jag vet inte varför, men jag vet att det är så här – den är erfarenhetsbaserad.

– Därför är jag orolig för när man jobbar så aktivt för att chefer ska bli chefer så snabbt och göra karriär väldigt snabbt. På Handelshögskolan är det ett misslyckande om man inte är vd innan fyllt trettio. I och med att det finns en så central erfarenhetskomponent i ledarskapet måste man tillåta människor att utvecklas. Erfarenhet är inte vad man varit med om utan vad man gjort med det man varit med om.

GUNNO IVANSSON

Securitas tar över utbildning för deltidare

■ Securitas Brand och Räddning övertar Niscayahs avtal med MSB om utbildning i Räddningsinsats för deltidsbrandmän.

– I praktiken betyder det ingenting för varken kursdeltagarna eller oss, säger Lennart Larsson, MSB.

Under sommaren flyttades Niscayahs utbildningsorganisation inklusive personal till Securitas. Det innebär att Securitas redan i höst genomför fastlagda utbildningar i Rosersberg och Borås.

– Räddningstjänster som får information från Securitas behöver alltså inte fundera över om det dykt upp en ny aktör. Man kommer att känna igen kurschefer och instruktörer och utbildningen styrs av de inriktningar MSB lagt fast.

Totalt går cirka 500 deltidsbrandmän utbildningen varje år, MSB utbildar cirka 200 i egen regi. Övriga utbildningar fördelas tämligen jämt på de tre externa utbildare MSB har avtal med, nämligen Brandskyddsföreningen, Swedish Rescue Training Centre och Securitas.

– Avtalet med dem gäller till utgången av 2014, säger Lennart Larsson.

Kampanj för äldres säkerhet

■ 1 oktober är det FNs internationella äldredag och samtidigt åter dags för MSBs kampanj ”Peppar Peppar”, en dag för seniorers säkerhet.

– Vi vill uppmärksamma risker i vardagen och åtgärder för att förebygga olyckor och skador, säger Inger Mörk, MSB.

Det är tredje året i rad som myndigheten genom kampanjen uppmärksammar äldredagen. Men det är det lokala engagemanget hos en kommun, pensionärsförening eller annan organisation, som är viktigt.

– Vi ger tips om aktiviteter och erbjuder kampanjmaterial för säkerhetsarbete.

Förutom kampanjmaterial erbjuder MSB även en träningsfilm. Tips och material att ladda ner finns på msb.se, gå till förebyggande/säkerhet hem & fritid/äldres säkerhet.

Personliga nödsändare allt vanligare

GÖTEBORG

Nödsändaren är liten och enkel.

Den kan vara räddningen vid olyckor bortom allfarvägarna.

■ Lars-Olof Jöckert, räddningsledare vid Sjö- och flygräddningscentralen, vill uppmärksamma räddningstjänsterna på dem.

– Jag tror inte många är medvetna om att sändarna finns och kan ge larm, säger han.

På större fartyg och flyg finns fasta nödsändare som automatiskt utlöses och sänder signaler till satelliter vid nödläge.

Ägare till mindre båtar och plan väljer hellre, av kostnadsskäl, en bärbar sändare som utlöses manuellt.

Men nödsändarna, som kallas PLB (Personal Location Beacon), blir allt vanligare även bland de som rör sig i skog och mark.

Skogsarbetare, skoterförare, jägare och vandrare utrustar sig med dem.

Obekant

”Jag tror inte många är medvetna om att sändarna finns och kan ge larm.”

Lars-Olof Jöckert, räddningsledare Sjö- och flygräddningscentralen

En sändare kostar runt 3 000 kronor att köpa och medför inga abonnemangskostnader. En billig livförsäkring har allt fler upptäckt.

– Det finns 3 245 registrerade personliga nödsändare i Sverige, då är inte försvaret inräknat. Skogsfolket har 40 procent av dem. Resten är flyg och båt, säger Jöckert.

Inträffar en olycka i skogen och det inte finns mobiltäckning kan ägaren utlösa sändaren. Larmet och positionsangivelsen kommer så småningom till Sjö- och flygräddningscentralen vid Käringberget i Göteborg.

Lars-Olof Jöckert konstaterar att allt fler skaffar personliga nödsändare, men också att många av de som larmet riktas till inte är medvetna om sändarna. FOTO: PER LARSSON

Positionen kan ge besked om vilken typ av olycka det är. Via registreringen av sändaren, där ägaren angett för vilket syfte den används, kan också ge larmcentralen besked om vem som ska larmas.

Sjö- och flygräddningen har centralt ansvar att förmedla larmen till rätt räddningsorganisation. I skog och mark kan det vara fråga om fjällräddning, då larmas polisen. Men utanför fjällterrängen handlar det sannolikt om kommunal räddningstjänst.

– De här larmen är inte vanliga, men de kommer bli en vacker dag eftersom fler skaffar nödsändare. I dag är det inte många räddningstjänster som begriper hur larmen kommer till oss, och det känns som en del inte är villiga att ta hand om larmen. Därför kräver vi besked från ansvarig organisation att de tar hand om larmet innan vi släpper ärendet.

Problemet kan vara att den nödställde befinner sig långt från allmän väg och det blir svårt för hjälpen att nå fram.

– Finns det en helikopter i närheten kan den hjälpa till, men ansvaret för insatsen är i det här fallet kommunala räddningstjänstens.

PER LARSSON

Flygkrasch i Alaska satte fart på utvecklingen av nödsändare

Systemet med nödsändare som positioneras mot satelliter utvecklades under 80-talet.

■ Tidigare använde flyg och fartyg sändare som skickade en mer svepande signal. De brast i exakthet, sändaren kunde befinna sig inom en radie på 40 kilometer.

– Signalerna skickades över 121,5 megahertz. 2007 slutade satelliterna lyssna på den frekvensen. Nu används frekvensen 406. Signalen från en 406-sändare är 100 gånger starkare än de gamla. Och felmarginalen är numera under en kilometer, säger Lars-Olof Jöckert vid Sjö- och flygräddningscentralen.

Behovet av ett mer exakt system utlöstes av en amerikansk flygkrasch i Alaska med flera senatorer ombord.

– Man fann planet efter tre dygn. Hälften av passagerarna hade överlevet smällen men frusit ihjäl.

USA fick med dåvarande Sovjet på att utveckla det som blev dagens system, Cospas-Sarsat. När nya vädersatelliter skickades upp bifogades en extra låda som mottagare för nödsändare. Kanada och Frankrike anslöt sig och de fyra länderna äger i dag systemet. Totalt är ett 40-tal länder anslutna och betalar för tjänsten, för Sveriges del sker det via MSB.

I dag finns runt 20 satelliter som läser signaler från nödsändarna.

Enkelt utryckt innebär det att när någon larmar i Sverige fångas det av en satellit som i sin tur skickar ner informationen till någon av det 50-tal parabolantenner som finns utsprida över världen.

Larmet avslöjar i vilket land sändaren är registrerad och var den befinner sig. Det land eller de länder som berörs får larmet. En övervakningscentral i Bodö förmedlar händelser i Norden och baltländerna till nationella centraler.

Larm i Sverige kommer till Sjö- och flygräddningscentralen i Göteborg. Från att larmet aktiverats till att centralen i Göteborg får ett meddelande kan det dröja 7-60 minuter.

PER LARSSON

Fotnot: Cospas-Sarsat är en rysk-engelsk förkortning. Cospas står för Cosmicheskaya Sistema Poiska Avariynyh Sudov (Space System for the Search of Vessels in Distress). Sarsat står för Search And Rescue Satellite-Aided Tracking.

Nära samarbete ska minska eldstadsbränder

Utökad insatsrapportering vid eldstadsrelaterade bränder

För att nå målet om färre bränder och noll döda har Karlstadsregionens räddningstjänst inlett ett nära samarbete med sotarna.

Vid alla bränder som misstänks börjat i pannor eller kaminer kopplas brandskyddskontrollanterna in för att göra en undersökning.

– Det fina är att alla eldstadsrelaterade bränder får besök av en som expert på området, säger projektledaren Björn Johansson, Karlstadsregionens räddningstjänst.

Karlstadsregionen är ett förbund som består av sex kommuner och är en del av ett skogslän. Det innebär att man har mycket fastbränsleeldning och de risker för eldstadsrelaterade bränder som det medför.

– I en mål- och resultatstyrd verksamhet måste man ta nya grepp – grepp som kräver samverkan med andra aktörer, säger Björn Johansson.

En naturlig samverkansaktör blev förbundets tre sotningsentreprenörer. Tillsammans kom man fram till ett antal samarbeten som att samordna och skapa enhetlighet i de sex kommunerna vid nyinstallation av eldstäder och skorstenar. (se lista till höger).

– Detta är vad vi tror har effekt, men vi behöver veta mer och därför har infört en utökad insatsrapportering vid eldstadrelaterade bränder.

Skorstensfejarna och räddningstjänsten i Karlstadsregionen har inlett ett samarbete för att minska bränderna. Ulf Hjälmerhag och Björn Johansson betättade om samarbetet på sotningskonferensen.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Om det vid en brand misstänks att orsaken är eldstadsrelaterade tar räddningsledare kontakt med projektledaren Björn Johansson. Han vänder sig till kommunens sotningsentreprenör som i sin tur kopplar in en brandskyddskontrollant. Denne undersöker branden och fyller i en särskild insatsrapport för eldstadsrelaterade bränder som tagits fram av brandingenjörsstudenten Oskar Jansson i samarbete med MSB.

Karlstadsregionen har sedan tidigare krävt brandvarnare i alla bostäder men eftersom räddningstjänsten besöker få bostäder får det nu en annan tyngd.

– Hittills har vi fått nästan enbart positivt bemötande. Om någon skulle vägra installera brandvarnare skriver vi föreläggande. Ett bostadsbolag har ifrågasatt skyldigheten, men sedan jag skrivit och förklarat har vi inte hört något, säger Björn Johansson.

Sotningsentreprenörerna är positiva till samarbetet.

– Samarbetet har öppnat en ny värld för oss. Tidigare såg vi i tidningen att det varit en eldstadsrelaterad brand och det var inte mer med det. Nu får vi sätta oss in i vad som hänt och återföra det till övriga kontrollanter, säger skorstensfejarmästare Ulf Hjälmerhag.

Brandskyddskontrollanterna har redan gjort viktiga erfarenheter. Efter en brand upptäckte besiktningsmannen att det fanns inget sot överhuvudtaget i sotkanalen vilket tydde på att det varit för höga temperaturer. Det visade sig att ägaren hade tagit bort den rökhylla som ska finnas på braskaminer för att dämpa temperaturen.

– Vi gjorde en fördjupad besiktning, skar upp och såg att isoleringen var skadad. Vi har nu ändrat vår besiktning och om vi misstänker att isoleringen kan ha skadats borrar vi ett litet hål i yttermanteln på baksidan och tar prov på isoleringen, berättar Ulf Hjälmerhag.

GUNNO IVANSSON

Karlstadsregionens samverkansområden

1. ”Räddningstjänsten” ska tillsammans med de ingående medlemskommunerna se över hur nyinstallationer av eldstäder och skorstenar hanteras inom respektive medlemskommun
2. Ta fram en 30 sekunder lång film för lokala medier: Installera rätt, elda rätt!
3. Förbundet ska tillhandahålla eldningsutbildningar i syfte att åstadkomma en säkrare användning av de fasta förbränningsanordningar som finns i regionen
4. Förbundet ska tillhandahålla eldningsutbildningar i syfte att åstadkomma en säkrare användning av de fasta förbränningsanordningar som finns i regionen
5. Vi på ”Räddningstjänsten” ska bli bättre på att kolla med våra ”sotningsentreprenörer” vid yttranden till Polis/Alkohol
6. Alla behöriga brandskyddskontrollanter har genomgått en dags utbildning och fått delegation på att utöva tillsyn enligt LSO 2 kap 2 § med avseende på brandvarnare... samt informera om handbrandsläckare
7. Alla behöriga brandskyddskontrollanter och sotare skall utbildas i ”identifiering av särskilt riskutsatta”

Gärna omreglering – men inte avreglering

Inte avreglering utan en omreglering där fastighetsägaren har ansvaret för sotning och brandskyddskontroll men att arbetet utförs av certifierade kontrollanter.

■ Det är vad skorstensfejarmästarnas vd Ulf Lindén vill att regeringen ska komma fram till i sotningsutredningen.

Vid sotningskonferensen delgav han sina reflexioner kring sotningsbranschens syn på framtiden. Han sammanfattade med att sotarna ser framtiden an med tillförsikt samtidigt som han gav bilden av en hårt pressad bransch. Lagen om skydd mot olyckor, LSO, som kom 2004 har lett till att eldstadsrelaterade bränder per tusen bostäder har minskat med 15-20 procent. Andra effekter av LSO är han mindre nöjd med.

– I och med uppdelningen av sotning och brandskyddskontroll har vi också fått delade entreprenader i ett 20-tal kommuner. Det är förvirrande för kunderna och man missar helt samordningen av brandskyddskontroll och sotning.

En annan trend som vållar sotarna problem är kortare entreprenader.

– Avtalsperioderna blir kortare, 3 år mot tidigare 5 år. Tre år är ingen lång tid att bygga upp ett företag på och om man inte får nytt förtroende efter tre år finns ingen marknad att verka på.

Klarspråk

”Jag är glad att MSB ser över brandskyddskontrollen. Men ge tusan i att peta i behörigheten för brandskyddskontrollanter”

Ulf Lindén, vd för Skorstenfejarmästarna

Skorstensfejarmästarnas vd Ulf Lindén ser positivt på framtiden men ger också bilden av en pressad bransch. Egensotning, kortare och delade entreprenader är orosmoln. FOTO: GUNNO IVANSSON

Ulf Lindén är i huvudsak positiv till egen-sotning men kritisk till hanteringen där en del kommuner gjort det till ett rent anmälningsförfarande.

– Kommunen ska göra en prövning, men i några fall handlar det bara om att fylla i ett frågeformulär med ja och nej-svar: Kan du sota? Har du utrustning? Tänker du följa fristerna? Jag tror inte det är många som svarat nej på de frågorna.

En allvarligare effekt av egen-sotningen är ett fall där kommunen hade upphandlat hela entreprenaden. När avtalet var klart gjorde en annan nämnd, som hade hand om fastigheterna, en egen upphandling med en annan sotare och – som Ulf Lindén uttrycker det – plockade russinen ur kakan.

– Om en kommun handlar upp Ragnsells för att hämta hushållssopor kan inte en enskild fastighetsägare som äger en fjärdedel av fastigheterna ställa sig utanför och göra en egen upphandling. Men det är vad som nu sker inom sotningen och det måste styras upp.

Ulf Lindén ser två alternativa lösningar på de problem som finns, men inte en avreglering. Det ena är ökad styrning inom det nuvarande systemet med kommunalt huvudmannaskap. Främst längre kontraktstider för att säkerställa kontinuitet i verksamhet och en mer reglerad dispensgivning . Möjligheten till delade entreprenader måste ses över.

– Andra alternativet är en omreglering där fastighetsägaren har ansvaret för sotning och brandskyddskontroll som sedan utförs av certifierade kontrollanter. Ett system liknande det för obligatorisk ventilationskontroll. Ett regelverk som talar om hur ofta det ska göras men det är fastighetsägarens ansvar att anlita en certifierad ventilationskontrollande för att få arbetet utfört. Då blir det en öppen marknad där certifierade kan verka.

Bland fördelarna med en sådan omreglering finns att man kommer från myndighetsrollen samtidigt som det öppnar marknaden.

– I dag är marknaden stängd och kommunerna kan ställa villkor. Sotarna pressas oerhört hårt. Vi har haft fall där kommunen sagt att ni har för hög taxa och sänkt den med tio procent, säger Ulf Lindén.

Det som gör att han ser positivt på framtiden är att sotningsbranschen har stora förutsättningar att göra ännu större insatser i det brandförebyggande området än i dag.

– I framtiden skulle jag önska ett ökat tjänsteutbud inom brandförebyggande. Sotarna är en unik resurs i sammanhanget. Det finns ingen annan yrkesgrupp som regelbundet besöker så många hem som sotarna gör. I en Skop-undersökning vi lät göra för några år sedan ställdes frågan om ni kan tänka er att anlita sotarna för andra tjänster som brandskydd i hemmiljö och över 60 procent svarade ja.

Sotningsbranschen är glad över att MSB ser över brandskyddskontrollen.

– Men ge tusan i att peta i behörigheten för brandskyddskontrollanter, säger Ulf Lindén.

GUNNO IVANSSON

MSB: Riskbilden talar för fler frister

Håkan Sten och Patrik Perbeck, MSB, i diskussion om frister med Bertil Nilsson, Skåne. FOTO: GUNNO IVANSSON

Sotningsbranschen vill ha en frist för brandskyddskontroll men statistik från eldstadsrelaterade bränder talar mot det.

– Med risken som utgångspunkt pekar statistiken på fler än en frist, säger Håkan Sten, MSB.

■ Håkan Sten leder den uppföljning av regleringen kring sotning och brandskyddskontroll som Lagen om skydd mot olyckor, LSO, införde 2004. Uppföljningen ska inte titta på fristerna för sotning och heller inte kompetenskraven för brandskyddskontrollanter.

I arbetet har projektet tittat på eldstadsrelaterade bränder i hela landet åren 2005-2010. Uppgifterna är hämtade både från räddningstjänstens insatsrapporter och sotningsregistret. Statistiken visar att vedeldningen är den stora risken.

– Vedelning står för 70-80 procent av eldstadsrelaterade bränder. Det är tio gånger vanligare att en vedpanna orsakar brand än en oljepanna, säger Håkan Sten.

Vid referensgruppsmöten har sotningsbranschen framfört att man vill se enhetligare frister för brandskyddskontrollen, helst som i Norge med en enda frist. Enligt MSB talar statistiken uppenbart mot det.

– En frist som inte tar hänsyn till risken har missat poängen, säger Håkan Sten.

Uppföljningen ska redovisa sina slutsatser senast 31 oktober 2012. Slutsatserna kan leda till förändringar i insatsrapporten för att underlätta objektsindelningar. Eventuella ändringar i föreskrifterna sker tidigast hösten 2014.

GUNNO IVANSSON

Företag anmäler inte allvarliga kemikalieolyckor

Trots att det är straffsanktionerat anmäler företagen inte allvarliga kemikalieolyckor till Arbetsmiljöverket. Det har myndigheten konstaterat efter att ha gått igenom omkring 2 500 arbetsskaderapporter från de senaste åren.

När det inträffat ett tillbud eller hänt en olycka nöjer sig företagen med att göra en så kallad paragraf 2-anmälan. Det är ett mycket stort problem anser Tommy Eriksson Wikén på Arbetsmiljöverket. ARKIVBILD: PETER LUNDGREN

■ När det inträffat ett tillbud eller hänt en olycka nöjer sig företagen med att göra en så kallad paragraf 2-anmälan.

– Det är ett mycket stort problem. Hur ska vi kunna lära från olyckor om vi inte får in utförliga rapporter från allvarliga olyckor, sa Tommy Eriksson Wikén på Arbetsmiljöverket, vid en myndighetsgemensam Sevesokonferens.

Vid genomgången av arbetsskadeanmälningarna upptäcktes händelser som även borde anmälts som allvarliga kemikalieolyckor enligt 15 § i AFS 2005:19. Ett exempel är explosionen i en väteperoxidtank vid Skoghalls bruk i juli 2009. Ingen människa skadades men ståltanken flög 60 meter upp i luften och landade på ett tak 30 meter bort.

– Den olyckan borde kanske till och med rapporterats till EU, säger Tommy Eriksson Wikén.

Skyldigheten att anmäla omfattar även tillbud som kunnat orsaka allvarlig fara för liv eller hälsa. Anmälningsfrekvensen ser väldigt olika ut. Under 2010 rapporterade endast 32 procent av Sevesoföretagen paragraf 2 olyckor eller tillbud medan ett företag gjorde 41 anmälningar.

– Det finns ett mörkertal även när det gäller arbetsskadeanmälningar som vi måste få in i systemet om vi ska kunna lära från olyckor. Entreprenörerna ska själva göra sin anmälan och här måste samordningen bli bättre med uppdragsgivaren. Arbetsmiljöverket behöver förbättra kommunikationen med arbetsgivare, arbetstagare och branschorganisationer, säger Tommy Eriksson Wikén.

En handledning om att lära även från små incidenter är på gång från MSB.

– Vid Sevesokonferenser hamnar fokus lätt på stora olyckor, men vi kan lära oerhört mycket från små incidenter och förhindra den stora olyckan, säger Anders Jacobsson, vid Lunds Tekniska Högskola.

På uppdrag av MSB arbetar han med en handledning i metodik för utvärdering av lärande från incidenter med titeln Att lära stort från små incidenter.

– Handledningen handlar inte enbart om att lära från incidenter utan jag föreslår en övning för att tränga djupare i massan av incidenter. Det leder också till att man tar temperaturen på företagets säkerhetskultur, säger Anders Jacobsson.

Handledningen handlar inte enbart om processindustri utan är allmängiltig och kan användas inom sjukvården eller kommunala verksamheter. Handledningen talar om nivåer av lärande och att lyfta det från individ till organisatoriskt lärande. Metodiken ska bland annat svara på var ligger tröskeln för rapportering? Hur mycket rapporteras i förhållande till det som borde komma in?

– Beroende på verksamhetens art med mera torde en rimlig rapportering inom processindustrin ligga på tre rapporter per år och anställd, säger Anders Jacobsson.

Till MSB ska det lämnas rapporter bland annat enligt Lagen om skydd mot olyckor och åren 2006-2010 har det rapporterats 142 händelser.

– Vanligaste orsaken är fel på ventiler. Andra orsaker är statisk elektricitet eller kemiska reaktioner, ofta efter rengöring där man använt fel rengöringsämne, berättar Marianne Stålheim, MSB.

GUNNO IVANSSON

”CLP-förordningen är grundbulten”

Den 1 juni 2015 träder Seveso III-direktivet i kraft.

Samma datum gäller fullt ut den nya CLP-förordningen om klassificering, märkning och förpackning av kemiska ämnen och blandningar.

■ – CLP är grundbulten och den som inte kan CLP 1 juni 2015 kan ägna sig åt annat, säger Per-Olof Wikström, jurist på MSB.

Bland nyheterna i Seveso III är att begreppet säkerhetskultur saknas.

– Begreppet är svårdefinierat och går inte att utvärdera och tillsyna. Det innebär inte att säkerhetskulturen som sådan försvunnit, utan hela direktivet är en säkerhetskultur.

Två andra nyheter är att alternativa bränslen jämställs med petroleumprodukter och att uppgraderad biogas ska jämställas med naturgas.

En annan nyhet för företagen är ökad kommunikation till allmänheten i bred bemärkelse. Närmande mot annan miljölagstiftning ökar radikalt. Seveso III är ett rent miljödirektiv kopplat mot andra direktiv som industriutsläppsdirektivet, plan- och programdirektivet osv.

Sevesoutredningen, ledd av Maj Johansson, hovrättsråd vid Svea hovrätt, arbetar med hur tillsyn- och tillståndsprocessen ska vara för Sevesoverksamheten. Utredningen lämnar sitt betänkande 1 november.

– Oerhört viktigt att komma ihåg är att det formellt sett är ett minidirektiv. Den politiska ledningen i Sverige kan bestämma om strängare krav. Vi vet inte den slutliga utformningen i Sverige, säger Per-Olof Wikström.

Nytt ledningskoncept utvecklar länsstyrelserna

Länsstyrelsernas förmåga att utöva sitt områdesansvar vid stora olyckor och kriser ska bli bättre. Satsningen bygger på den senaste forskningen om ledning och samverkan.

MSB har tagit fram ett nytt ledningskoncept som ska stärka länsstyrelsernas förmåga att utöva sitt geografiska områdesansvar. Konceptet hanterar sammanhang där olika aktörer ska inriktas och samordnas utan att någon har befälsrätt över någon annan.

FOTO: PER LARSSON

■ MSB har i samarbete med Sogo (samordningsområde geografiskt områdesansvar) startat arbetet och målgruppen är viktiga chefer och beslutsfattare som måste samverka vid stora olyckor och kriser.

Det svenska krisledningssystemet är decentraliserat och bygger på närhets- och ansvarsprincipen. Att leda arbetet effektivt vid en stor händelse med många aktörer, privata och offentliga är en utmaning.

– Det har saknats koncept för att hantera den helhet av aktörer som länsstyrelserna måste jobba med i och med sitt geografiska områdesansvar, säger Christian Uhr, MSB.

Ett sådant koncept har MSB tagit fram och det bygger till stora delar på erfarenheterna från forskningsprojektet Ledning av storskalig räddningstjänst och krishantering som genomfördes av forskarna Lars Fredholm och Christian Uhr, MSB.

– Det handlar om sammanhang där en helhet av olika aktörer ska inriktas och samordnas utan att någon har befälsrätt över någon annan. Oavsett hur mycket man skulle centralisera ledning kommer alltid denna situation att uppstå i praktiken.

Enligt Christian Uhr handlar ledning om att förstå vad som händer, förstå vad som behöver göras, och slutligen påverka resurserna i det system som ledningsfunktionen har att hantera för att uppnå önskvärt resultat.

– Ledningsarbete sker oftast i nätverksformationer mellan beslutsfattare från olika organisationer. I stället för att prata om ledning i en hierarkisk organisation, gäller det att hitta former för att hantera ledningsproblematik i nätverk där beslutsfattare från olika organisationer är noder i nätverket, säger Lars Fredholm.

Christian Uhr

I traditionell ledning tänker man sig lätt en chef som ger order neråt i organisationen. Forskningen har funnit att i verkligheten är förhållandet ofta det motsatta, mycket underifrån-uppåt-agerande.

– Kommunerna agerar i enlighet med närhetsprincipen och för länsstyrelsen, som har områdesansvar för att samordna alla aktörer, gäller det att ta hand om skeendet underifrån och samordna det så att det blir en vettig lösning av helheten.

Ett annat viktigt ingångsvärde i konceptet är vad som kallas emergenta fenomen.

– Det finns planer, men vi vet att planer fungerar inte hundraprocentigt utan det uppstår lösningar i stunden som kan vara rationella – eller irrationella – men det gäller att kunna analysera och ta vara på dessa lösningar.

Lars Fredholm

Regeringen har i en proposition kompletterat ansvarsprincipen med att alla aktörer ska ansvara för en helhet i en situation och inte bara sitt stuprör.

– Vi trycker väldigt mycket på att de ingående aktörerna, om det nu är räddningschef, polischef, länsstyrelserepresentant eller vad det nu är, inte bara känner ansvar för sin egen uppgift utan också för att hantera den helhet som består av alla aktörers aktiviteter, säger Lars Fredholm.

MSB har valt att kalla arbetet utvecklingsprocesser och idealmodellen består av sex mötestillfällen på två dagar och mellanliggande arbetsperioder. Vid mötestillfällena medverkar forskare och man diskuterar hur forskningsresultat kan vara till nytta. Man diskuterar också mål och hur samverkan konkret ska ske i länet.

Lena Johansson

I mellanperioderna ska deltagarna arbeta med uppgifter, inläsning av litteratur och med konkreta lösningar om hur samverkan kan ske i länet. Modellen är i grunden dialoger om hur utvecklingsprocesserna ska anpassas till respektive läns förutsättningar och önskemål.

– Arbetet inleddes förra året med Blekinge, Halland, Västernorrland och Örebro län. Flera län påbörjar motsvarande utvecklingsprocesser nu i höst. Det pågår även förberedelser för att anpassa stödet till nationell samordning och inriktning för centrala myndigheter. Vi planerar även att anpassa konceptet för att kunna användas som stöd till utveklingen av kommunernas geografiska områdesansvar, säger Lena Johansson, MSB, sammanhållande för utvecklingsprocesserna.

Håkan Söderholm

I en utvärdering som gjorts är omdömena mycket positiva.

– Det är jätteintressant för vårt län att delta i utvecklingsprocessen. Det har varit otroligt givande, framallt för de från övriga samverkansaktörer. De har verkligen fått en mycket mer förklarande bild av länsstyrelsens roll; vad det innebär att vara geografisk områdesansvarig myndighet när det händer något, säger Håkan Söderholm, beredskapsdirektör Västernorrlands län.

GUNNO IVANSSON

Larmcentraler övervakar allt fler hem

Allt fler husägare köper bevakning av sin villa. Larmcentralen kan via kamera i huset se om det brinner. FOTO: PER LARSSON

Produkter som blir allt vanligare i hemmen. Manöverpanel kopplad till larmcentral, värmedetektor, två rökdetektorer och en kameradetektor. FOTO: PER LARSSON

Vissa större bevakningsföretag erbjuder numera paket för brand- och inbrottsbevakning av bostäder.

De mest utvecklade brandlarmen har en GSM-uppkoppling till säkerhetsföretagets ständigt bemannade larmcentral.

■ Brandvarningssystemet består av ett antal rök- eller värmedetektorer som är kopplade till varandra.

Om en detektor känner tecken på brand säger den genast till övriga detektorer i andra rum och de varnar samtidigt.

Detektorerna larmar med både röstmeddelande och signal så att alla i hemmet snabbt får reda på vad som är på gång.

Man kan också öka säkerheten ytterligare genom att komplettera med en kameraenhet som tar bilder och skickar dem till säkerhetsföretagets larmcentral.

Kameran startar när en rökdetektor utlöser. Den tar en serie bilder för att visa eventuell utveckling av brand och rök.

Med hjälp av bilderna kan operatören verifiera larmet och förmedla det till SOS Alarm och räddningstjänsten.

Paketet kan också kompletteras med en eller flera värmedetektorer att placera i kök eller annan plats där en rökdetektor skulle kunna ge onödiga brandlarm.

I vissa distrikt har räddningstjänsten instruerat SOS Alarm att inte acceptera att säkerhetsföretagen rutinmässigt skickar alla inkommande larm från ett hemlarm vidare till dem för utlarmning av räddningsstyrkor.

Skälet är att andelen felaktiga brandlarm anses vara för stort. Säkerhetsföretaget måste först kontrollera behovet. Det sker oftast genom ett telefonsamtal till objektsägaren eller genom att en väktare skickas till platsen.

Detta är en farlig metod som kan fördröja larmet väsentligt. Får räddningstjänsten ett larm måste den rycka ut så snabbt som möjligt.

Överdriven försiktighet för att undvika onödiga larm kan kosta liv och stora egendomsvärden.

MSB har uppmärksammat problemet och arbetar med ärendet.

ULF ERLANDSSON

Larmet räddade familjen

VAD?
Villabrand

VARFÖR?
Troligen kortslutning i förbrukat batteri.

■ Klockan 04.30 en morgon vaknade en man av att ett larm hade utlöst i villan där han och hans lille son låg och sov.

Samtidigt ringde telefonen. Det var en larmoperatör från säkerhetsföretaget som hade installerat larmet som ringde och meddelade att de just hade fått in ett brandlarm från objektet.

Pappan såg att det trängde ut rök från ett skåp under diskbänken i köket. Larmoperatören gav då rådet att han skulle bryta strömmen till villan.

Pappan gick ner i källaren och slog av huvudströmbrytaren till elcentralen. När han återvände till köket hade röken tilltagit.

Batteriet som troligen startade branden. FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Diskbänken – brandskada på undersidan. FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Han ringde själv 112 och larmade om branden. Därefter väckte han sin son och tillsammans gick de ut ur byggnaden.

När räddningstjänsten anlände stod de utanför enplansvillan och betraktade hur lågorna växte sig stora inne i köket.

En rökdykargrupp fick snabbt branden under kontroll. En rökfläkt vädrade ut den värsta röken och brandresterna lämpades ut på gården.

Det fick tyvärr till följd att det blev svårt att fastställa brandorsaken. Misstankarna riktades först mot en diskmaskin som stått i brandområdet.

Men det visade sig snart vara sekundära skador. Av allt att döma berodde branden i stället på att ett 9-volts batteri hade blivit kortslutet och utvecklat tillräckligt värme för att starta branden.

Batteriet förvarades tillsammans med andra helt eller delvis förbrukade batterier i en plastpåse som låg tillsammans med annat brännbart skräp i utrymmet under diskbänken.

Tack vare det privata larmet vaknade de boende i tid och ingen människa kom till skada.

Branden begränsades till köket men röken spred sig i hela huset.

Räddningstjänstens utredning visar att det var en rökdetektor som var placerad i en hall på bottenvåningen som utlöste först.

En värmedetektor som var placerad i köket gav däremot inte ge något larm på grund av att temperaturen inte hann bli tillräckligt hög.

Artikeln bygger på en rapport av Peter Karlsson, Bergslagens räddningstjänst.

4

ERFARENHETER

...från villabrand

1 Säkerhetsföretagets larmoperatör uppmanade pappan att gå ner i källaren och bryta huvudströmmen till villan. Detta är inte en primär uppgift som genast måste göras. Åtgärden kan i stället innebära en allvarlig risk för personskador.

2 Ett så kallat hemlarm som är kopplat till ett säkerhetsföretag har många fördelar jämfört med några vanliga brandvarnare. Men att rutinmässigt ringa upp objektsägaren och föreslå åtgärder kan också innebära risker.

3 Ett batteri som inte är helt urladdat kan under vissa omständigheter avge värme. Om det kortsluts och värmen inte kan avledas på annat sätt kan det vålla en brand.

4 Vissa typer av batterier, 4,5 respektive 9 volt, har polerna placerade på samma sida av batteriet. Det innebär att de lätt kan kortslutas. Bränder eller brandtillbud är alltför vanliga.

Bevakat larm fungerade

VAD?
Brand i radhuslänga

VARFÖR?
Ej klarlagt, eventuellt levande ljus.

Lägenheten i radhuset blev förstörd. Utan vidarekopplat larm hade faran för människors liv varit uppenbar. FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

■ En lägenhet belägen mitt i en radhuslänga var skyddad med ett hemlarm som var anslutet till ett vaktbolag.

Brandlarmet bestod av detektorer som reagerade på rök och slog på en kamera som var kopplad till vaktbolagets bemannade central.

Kameran skulle varit högt monterad och varit riktad mot någon central plats i bostaden. Tanken var att larmoperatören själv skulle kunna se om det syntes rök eller andra tecken på brand i lägenheten.

Nu var kameran nerplockad och låg lös ovanpå ett kylskåp i köket. Den var riktad direkt in mot en vägg och bilden som larmoperatören såg saknade referenspunkter.

Men i övrigt fungerade kameran som den skulle. Operatören såg att bilden blev allt mörkare och förstod att det var brandrök som syntes.

Han tog kontakt med kunden men fick beskedet att man hade läget under kontroll.

Tillsammans med en granne försökte lägenhetsägaren bekämpa branden med en handbrandsläckare och vatten från en trädgårdsslang.

Tyvärr misslyckades försöket. Istället larmade de räddningstjänsten via SOS Alarm. Enligt uppgift från polisförhören var vaktbolagets operatör i kontakt med sin kund under hela förloppet.

Den drabbade lägenheten ligger i en länga om fyra bostäder. Fastigheterna är av trä och klädda med tegel.

Radhusen har två våningar och är byggda 1991-1992. De är byggda i brandteknisk klass Br2 vilket motsvarar ett brandmotstånd mellan lägenheterna på minst 60 minuter.

Även byggnadens vind var bra sektionerad vilket bidrog till att branden inte spred sig.

När räddningstjänsten anlände var hela radhusområdet täckt av kraftig rök och en lägenhet var helt övertänd.

Det fanns också uppgifter om att två personer som befunnit sig i huset saknades. Uppgiften visade sig lyckligtvis vara fel.

Tack vare rejäla brandcellsgränser kunde skadorna begränsas till brandlägenheten.

Brandorsaken har inte gått att fastställa. Men det finns uppgifter om att det funnits ett brinnande stearinljus i närheten av soffa.

Två hundar som befann sig i lägenheten då branden bröt ut kan ha råkat knuffa omkull ljuset. Ingen människa fick fysiska skador av branden. Däremot fick båda hundarna sådana skador att de avled.

■ **Utredarens reflektioner**

”Ett brandlarm med rökdetektorer som är kompletterat med kameraövervakning och anslutet till en bemannad larmcentral är naturligtvis en bra säkerhetshöjande åtgärd. Men det är viktigt att larmkedjan fungerar utan avbrott och inom rimlig tid.

Den totala larmtiden beror inte bara på vaktbolaget utan även på att SOS har en hanteringstid innan räddningstjänsten larmas. Denna gång rörde det sig om sammanlagt cirka sju minuter.

Dock kan konstateras att det tagit ännu längre tid om det inte funnits något vidarekopplat larm. Faran för människors liv eller hälsa hade då varit uppenbar.”

■ **Bedömning av räddningstjänst vid teknisk indikering**

Räddningstjänsten Syd har utarbetat en vägledning om hur vissa typer av händelser bör bedömas.

Grundinställningen är att ha ett generöst synsätt angående hjälp och stöd till den enskilde, oavsett om händelsen är att betrakta som räddningstjänst eller inte.

Avsikten är dock inte att befria den enskilde från ansvar och kostnader för ingripande vid olyckor.

När SOS Alarm larmar ut räddningsenheter sker detta utifrån det avtal och instruktion som finns med Räddningstjänsten. Vid varje händelse måste en enskild bedömning göras mellan följande faktorer:

- Behovet av räddningstjänst
- Teknisk tillförlitlighet
- Pågående samtidig verksamhet
- Beredskap för hantering av andra händelser

I vägledningen, som togs fram i april 2011, finns en kort beskrivning på fyra olika principiella händelser och exempel på lämpligt agerande.

För ytterligare information i ärendet kontakta handläggare Ida Texell, tel. 046-540 46 84.

Artikeln bygger på en rapport av Bertil Nilsson, Räddningstjänsten Syd.

4

ERFARENHETER

...från branden

1 Bevakningskameran i brandlägenheten var inte monterad på föreskrivet sätt. Trots det fungerade den som planerat och bevakningsföretagets personal kunde dra riktiga slutsatser.

2 Däremot missbedömde lägenhetsägaren situationen och gav lugnande besked trots att branden då ännu inte var under kontroll.

3 Rutinerna för hur ”automatiska brandlarm” med kameraövervakning ska behandlas hos bevakningsföretagen respektive hos SOS Alarm bör ses över så att insatstiden inte onödigtvis fördröjs.

4 Brandsektioneringarna mellan lägenheterna i radhuslängan var välgjorda och omfattade också vinden. Brand- och rökskadorna blev därför begränsade.

Även en platt-TV kan börja brinna

■ En lantbrukare befann sig ensam i en verkstadslokal på sin gård.

Plötsligt såg han genom ett fönster hur det brann med lågor inne i huvudbygdens vardagsrum.

Han tog med sig en 6-kilos pulversläckare och sprang in i huset. Branden var koncentrerad till TVn.

Med hjälp av pulversläckaren kunde han snabbt slå ner lågorna och släcka branden. Han vädrade ut röken, undersökte vinden och andra utrymmen så att branden inte hade spridit sig.

Efter visst övervägande beslutade lantbrukaren att ringa till räddningstjänsten och berätta vad som skett.

Det klassades som ett undersökningslarm, brandpersonal utrustad med bland annat värmekamera åkte till platsen. Branden visade sig vara begränsad enbart till TVn och hade inte fått fäste i själva byggnaden.

Det är lyckligtvis mycket sällsynt att det uppstår brand i moderna TV-apparater med platt bildskärm. Faktum är att detta är första gången som olycksutredarprogrammet har fått in en sådan rapport.

Man beslöt därför att skicka resterna av LCD-TVn till SKLs experter. TVn var av märke Samsung LE37567 BDX 37tum. Den var fyra år gammal. Dess bakre högra del var brandskadad. Plasthöljet var nersmält och uppbrunnet på halva baksidan.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN.

I denna del av TVn fanns endast ett kretskort med elektronik till en lysrörspanel samt en av TVns högtalare.

Dessa var brandskadade, men det gick inte att utpeka någon speciell del av kretskortet, elanslutning eller annan del där branden bedöms ha startat.

Många bränder i vanliga TV-apparater startar i TVns nätdel. Men i detta fall uppvisade nätdelen inga brandskador där. TVns huvudsäkring på 6,3 ampere var inte utlöst.

SKL har inte kunnat fastställa orsaken till branden.

Artikeln bygger på en rapport av Dan-Ola Sandén, Räddningstjänsten Falköping/Tidaholm

2

ERFARENHETER

...från TV-branden

1 Antalet bränder som startat i TV-apparater har minskat successivt under flera år. Runt millennieskiftet anmäldes cirka 150 sådana bränder per år. De senaste två åren har motsvarande siffra varit lägre än 40.

2 Moderna TV-apparater med platt skärm förefaller vara säkrare mot brand. Men de är ännu förhållandevis nya och i gott skick. Dessutom är brandstatistiken ofullständig och det anges sällan i insatsrapporten vilken typ av TV som branden har startat i.

Insatser vid TV-bränder

1999	149
2000	152
2001	164
2002	125
2003	108
2004	101
2005	91
2006	87
2007	75
2008	73
2009	63
2010	37
2011	38
totalt	**1 412**

Läs mer på tjugofyra7.se

Vill du har fler erfarenheter? De finns – på webben. Ulf Erlandsson levererar kontinuerligt nya erfarenheter på vår hemsida. Läs mer på:
www.tjugofyra7.se

Ulf Erlandsson, brandingenjör, medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av rapporter ur MSBs brand- och olycksutredarprogram.
Erlandsson tar gärna emot synpunkter och tips.

KONTAKT

Ulf Erlandsson
tel 070-542 92 51
epost: ulf.erlandsson@msb.se

Felkonstruerade byggnader inget skäl att ändra lagen

RÖKDYKNING - BÄRVERK

■ Vissa brandskyddsprojektörer och konstruktörer har på senare år relativt oemotsagda uttalat sin syn på att kraven på byggnaders bärverk är för högt ställda, och i många fall dimensionerat därefter. Ett av de senaste exemplen i debatten kring brandskydd av byggnaders bärverk publicerades i förra numret av Tjugofyra7.

Jag är inte rätt person att avgöra huruvida de har rätt eller fel i alla lägen och tänker inte heller i detta inlägg direkt bemöta deras antaganden och påståenden. Däremot tänkte jag passa på att konstatera vissa saker kring dimensionering av takkonstruktioner i hallbyggnader som är samlingslokaler. Skälen är att det förekommer missförstånd och är ett område där det sker ganska vidlyftig tolkning av svenska bygg- och konstruktionsregler. Bland annat kan jag konstatera följande:

■ Boverket var mycket tydliga i sitt svar på den fråga vissa brandskyddsprojektörer, däribland Kjell Fallqvist, författare till ovan nämnda inlägg, och konstruktörer ställt till Boverket (se Boverkets dnr: 1234-1010/2012). Grundkravet är, och har varit under lång tid, 30 minuters bärförmåga vid brand i hallbyggnader som är samlingslokaler med vissa undantag för mindre delar av bärverket. Dessa mindre delar kan endast accepteras om risken för personskador är ringa. Värt att notera är att dessa 30 minuter avser bärförmågan vid en temperaturpåverkan som motsvaras av standardbrandkurvan (ISO 834).

■ Bärande konstruktioner i hallbyggnader kan dimensioneras analytiskt genom lokal brand om sannolikheten för övertändning kan visas vara mindre än 0,5 procent. Då kan i vissa fall bärverket dimensioneras utan extra skydd, så som brandskyddsmålning eller inklädnad. Dock måste fortfarande konstruktionsdelen bibehålla sin bärande förmåga under den tid som kravnivåerna i reglerna anger. Alternativt kan den förenklade metoden enligt figur C-2 i EKS (Europeiska konstruktionsstandarder) användas för att hänföra vissa bärande konstruktionsdelar till brandsäkerhetsklass 1, dvs R0. Men grundkravet är fortfarande R30.

■ Delar av de dimensioneringsmetoder som brandskyddsprojektörer och konstruktörer använder är felaktiga och saknar egentligt stöd i forskning eller empiri, exempelvis att bärande konstruktioner kollapsar V-format vid temperaturpåverkan enligt Boverkets förenklade metod. Andra fel har att göra med att det saknas stöd i föreskrifterna, t ex att det skulle accepteras att bärverket hänger ner till tre meters höjd utanför det maximala skadeområdet.

■ Delar av branschen verkar ha utvecklat en praxis som inte stämmer överrens med gällande lagar och regler. En del i detta beror förmodligen på kommunernas bristande tillsyn i byggprocessen samt att Boverket varit otydliga.

■ Det går inte att förutsätta att utrymning av personer sker snabbt, kontrollerat och på kort tid. Flera skarpa utrymningar i stora byggnader har visat det motsatta och att människor ibland agerar irrationellt i samband med utrymning. Som exempel kan nämnas utrymningarna i samband med takrasen till följd av de stora snömängderna för två vintrar sen.

■ Även om en utrymning förutsätts vara slutförd går det inte att bortse från de andra tekniska egenskapskraven i Plan- och byggförordningen (PBF), t ex bärförmåga vid brand och räddningsmanskapets säkerhet. Alla tekniska egenskapskrav ska vara uppfyllda oberoende av varandra.

■ Deformationer, missljud från konstruktionen och andra abnormiteter i bärverket till följd av brand är svårt till omöjligt för räddningsmanskapet att observera inifrån en byggnad.

■ Det stora flertalet av de större hallbyggnaderna innehåller avskärmningar i form av innerväggar, ställage, varor och andra saker som hindrar strålningen från att direkt påverka eventuella rökdykare.

■ Att ”läsa byggnaden” ingår som en naturlig del i riskbedömningen i samband med rökdykning.

Oavsett rökdykningens vara eller icke vara i större hallbyggnader i klass Br 2 så är grundkravet R30 för bärverket. Och även om utrymningen förutsätts ske ”snabbt” så är grundkravet R30. Det är endast i undantagsfall som mindre delar av bärverket tillåts kollapsa, och då endast om risken för personskador, inklusive räddningstjänstpersonalen, är ringa. Och återigen, samtliga tekniska egenskapskrav i PBF ska uppfyllas oberoende av varandra.

Sen kan jag alltid som passus konstatera att R30-kravet för enplans hallbyggnader fanns även innan BBR 94, dock under förutsättning att det var fler än 600 personer i byggnaden. Justeringen till BBR 94 var att sätta kraven redan vid 150 personer.

Vidare kan jag konstatera att bygglagstiftningen förvisso inte är retroaktiv, men det är ointressant i sammanhanget eftersom kravnivån egentligen inte höjts. Däremot har kommunens byggnadsnämnd fortfarande ett tillsynsansvar för att de väsentliga tekniska egenskapskraven ska uppfyllas under hela byggnadens livslängd.

Om byggnaderna konstrueras/projekterats på felaktiga antaganden och på ett felaktigt sätt bör man gå in och ställa krav om rättelse i efterhand. I detta avseende har även vi på räddningstjänsten ett ansvar i att uppmärksamma och ställa krav vid tillsyn.

Det är djupt olyckligt att ett flertal byggnader konstrueras felaktigt, men det i sig är inget motiv till att ändra eller inte följa gällande lagar och regler.

PETER ARNEVALL
Brandingenjör på Uppsala Brandförsvar
Representerar Föreningen Sveriges Brandbefäl i Boverkets referensgrupp brandskydd samt bärverk

28 MIN ÅSIKT MAJ 2012 TJUGOFYRA7 · #14

Rökdykning avgörs inte av byggnadens bärverksklass

RÖKDYKNING

■ Rökdykning är en mytomspunnen verksamhet inom räddningstjänsten. Arbetsmiljöverket betraktar den som den farligaste arbetsuppgift vi tillåter i Sverige.

I Sverige finns en tro att byggnadernas utformning innebär att en insats både möjliggörs och förväntas.

Frågan är om det leder till att riskfyllda och olagliga rökdykarinsatser idag förbereds och ibland genomförs i envåningsbyggnader.

Rökdykning innebär stora risker och utsätter personalen för extremt stor belastning. Därför ger Arbetsmiljöverket ut särskilda föreskrifter för sådant arbete med krav på bl.a. att en riskbedömning görs innan

• om det finns människoliv att rädda
• brandens omfattning och spridningshastighet
• risk för brandgasexplosion,
• byggnadstyp samt angreppsvägarnas längd
• räddningsstyrkans storlek och sammansättning
• tillgänglig räddningsutrustning
• personalens utbildning, erfarenhet och kompetens

Mina slutsatser

■ Frågan huruvida rökdykning är möjlig eller inte, fattas inte primärt med utgångspunkt från en envåningsbyggnads bärverksklass, utan med utgångspunkt från den riskbedömning som räddningsledaren ska utföra.

■ Jag hävdar att kritiska förhållanden som omöjliggör en

I förra numret av Tjugofyra7 ifrågasatte brandkonsulten Kjell Fallqvist kraven på bärverk och kopplingen mellan bärverksklass och rökdykning. Hans synpunkter kommenteras av brandingenjör Peter Arnevall.

Räddningstjänsten för snabb att begära frånkoppling

RÄDDNINGSFRÅNKOPPLING

■ Under min utbildning till befäl inom räddningstjänsten fick jag lära mig att alltid begära trafikstopp **och** räddningsfrånkoppling vid händelse på järnvägen, något jag också gjort vid många tillfällen. Men efter tre år inom järnvägen, kan jag inte låta bli att reflektera över effekterna.

Räddningstjänsten är generellt alldeles för snabb att begära räddningsfrånkoppling vid olyckor/personpåkörningar på järnväg. Vid händelse på järnväg där räddningspersonal ska arbeta i spårområdet ska alltid räddningsledaren begära trafikstopp. Detta görs lämpligen under framkörning när man fått en klar bild av vad som inträffat (tid, plats, omfattning). Trafikstopp innebär, när Trafikverkets ledningscentral på larmtelefon kvitterat att trafikstopp är utfört, att inga tåg kommer att passera olycksplatsen. Detta gäller stopp för all tågtrafik på aktuell bansträcka, oavsett om banan är elektrifierad eller inte.

Varför bör då räddningstjänsten inte begära räddningsfrånkoppling, mer än när det är uppenbart nödvändigt? Räddningsfrånkoppling innebär att strömmen bryts på en elektrifierad bana. Detta innebär i sin tur initialt att ett stort område bryts, vilket stannar trafik på oftast väldigt stora områden, eftersom eldriftsektionerna generellt är mycket större än de signalsträckor som berörs av trafikstoppsbeslutet. I storstadsområdena är det inte ovanligt att över 20 tåg momentant kan beröras av en begäran av räddningsfrånkoppling, vilket i sin tur påverkar tusentals människor som blir strandsatta ute på linjen.

Utan ström i tågen upphör också uppvärmning/luftkonditionering att fungera, så även toaletter. Förhållandena ombord på ett tåg blir fort olidliga. Ett enskilt tåg kan omfatta över 500 instängda personer. Dessutom, om tågen laddas ut helt kan problem uppkomma med att starta om loken när väl strömmen slås på. Vilket i sin tur förvärrar situationen än mer. Utgångspunkten bör alltså vara att **inte** begära räddningsfrånkoppling.

Jag säger inte att man aldrig ska begära räddningsfrånkoppling. Vid nedriven kontaktledning eller annan fara att föremål eller personer kan komma i kontakt med kontaktledning ska räddningsfrånkoppling självfallet begäras för att säkra egen och andras arbetsmiljö. Men, vid personpåkörningar och liknande olyckor är det sällan som kontaktledningssystemet är påverkat överhuvudtaget.

Om lok ska spolas av kan det bli aktuellt att bryta strömmen under den korta tid man spolar, åtminstone om det är på de övre delarna av loket. Detta bör då ske efter dialog med olycksplatsansvarig (OPA) och Trafikverkets operativa ledare så att det får så liten effekt på trafiken som möjligt.

Kan räddningstjänsten genom att inte med automatik begära räddningsfrånkoppling minska störningarna i tågtrafiken? Utgångspunkten bör vara att inte begära räddningsfrånkoppling eftersom stora områden berörs och tusentals resenärer kan strandsättas skriver Linus Eriksson, Trafikledningsområdeschef Trafikverket.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN HÄSSLEHOLM

Den andra reflektionen jag gör är effekten av stopp i tågtrafiken. Räddningstjänsten fokuserar ofta på det primärdrabbade tåget vid sin insats. Det jag tror få inser är att järnvägssystemet är ett sammanhängande nationellt system med, till skillnad från vägarna, mycket få möjligheter att leda om trafik. Kapaciteten är fullt utnyttjad på många sträckor, i höglast med tåg ned till var tredje minut. En händelse i Småland får fort spridningseffekter på trafiken i Stockholmsområdet, och omvänt.

Vet du om att ett tre timmars tågstopp kan ge inställelser och förseningar på 200 till 300 tåg, med mycket stor påverkan på resenärer. Vid stopp mer än sex timmar på Södra Stambanan påverkas produktionen på bilfabriker i Holland som är beroende av ”just in time” leveranser från Sverige. Det är mycket sällan du som befäl tar beslut som påverkar fler än tiotusen personer. Händelser på och vid järnvägen är dock sådana.

Alltså: Hela det drabbade sammanhanget behöver finnas med i varje räddningsledares beslutsram. Målet måste vara att på ett säkert sätt korta stopptider så mycket det bara går. Varje minut är viktig och räddningstjänsten är en viktig del i detta. Så nästa gång du begär trafikstopp när röken ligger i riktning mot en järnväg, fundera på om du verkligen måste stoppa trafiken? Måste du dra slang över ett banområde? Och är det befogat att koppla ifrån strömmen, redan när du är på väg ut på en personolycka? Fundera över vad beslutet uppnår och dess effekter...

Det är det sammanlagda resultatet som avgör insatsens effektivitet.

LINUS ERIKSSON
Trafikledningsområdeschef Trafikverket
Tidigare Stf Räddningschef
Räddningstjänsten Syd

Sandvik söker

Brandingenjör

Lockas du av en utvecklande roll i en internationell miljö? Vill du arbeta fördjupande inom brandsäkerhet, ett område som har verksamhetens fulla uppmärksamhet och högsta prioritet?

I ditt uppdrag ingår att säkerställa att verksamheten arbetar systematiskt med brandfrågor och verkar förebyggande gällande brandsäkerhet och -skydd. Du är sakkunnig gällande lagstiftning och sköter myndighetskontakter samt driver arbetet med nödlägesorganisationen framåt.

Tjänsten är placerad vid Sandvik Materials Technology i Sandviken. Jobb-id: 317375.

Läs mer om tjänsten och ansök via sandvik.se/karriar senast 24/9.
Följ oss också på facebook.se/sandvik.karriar

SANDVIK

Välkommen att tycka till!

■ Alla är lika välkomna att delta i debatten.

Det går bra att skriva under signatur, men vi behöver namn och adress för att vid behov kunna ta kontakt. Uppgifterna är skyddade och stannar inom redaktionen. Vi publicerar inte anonyma inlägg.

E-post:
redaktionen@tjugofyra7.se
Postadress:
Min Åsikt, Tjugofyra7,
L 259A, 651 81 Karlstad.
Manusstopp för nästa nr: 19 november.

113 13 kan bli nya informationsnumret

■ 113 13. Det kan bli det nya krisinformationsnummer som allmänheten kan ringa och som ska avlasta 112.

SOS Alarm har ansökt om ett nytt nummer hos Post- och telestyrelsen och förslaget ligger nu på remiss. Förhoppningen är att numret ska kunna tas i drift under året.

Regeringen tog förra året beslut om att införa ett krisinformationsnummer eftersom det vid olyckor eller allvarliga händelser uppstår, utöver direkta nödsamtal, ett stort behov bland allmänheten att både få och kunna lämna information.

Syd utbildade en hel by

■ Under devisen ”Vi utbildar en hel by” tar Räddningstjänsten Syd helhetsgrepp på trygghet och säkerhet i bostadsområden.

I mitten av september fick Oxie, stadsdel i Malmö, besök. Under två dagar utbildades 1 600 barn och elever på alla förskolor och skolor i brandskydd.

Dessutom bjöds alla Oxiebor in till lokala idrottsplatsen under en dag där tonvikten på informationen och utbildningen låg på hur den enskilde kan förebygga olyckor. Satsningen gjordes tillsammans med stadsdelsförvaltningen och en rad andra aktörer.

Oxieborna fick prova att släcka en brand med handbrandsläckare och brandfilt, sota en skorsten, lära sig hjärt-lungräddning, anmäla sig som trygghetsvandrare, boka ”hembesök direkt” med mera.

– Genom att emellanåt kraftsamla så här tillsammans med andra som också arbetar förebyggande sätter vi extra fokus på trygghets- och säkerhetsfrågan på en ort, säger Anna-Maria Havskogen, Räddningstjänsten Syd.

Räddningstjänsten
Höga Kusten-Ådalen
söker
Produktionschef
www.hka.se

Helsingborgs brandförsvar söker
Brandingenjör
till stab och ledningsenheten
Läs mer på:
helsingborg.se/ledigajobb eller www.offentligajobb.se

Vi har ett uppdrag och en vision. Vill du vara med och utveckla vår verksamhet?
Räddningstjänsten Storgöteborg söker
Brandmän
Vi söker dig som är intresserade av ett mångsidigt arbete. Som brandman arbetar du med olika typer av räddningsinsatser och med förebyggande brandskyddsarbete t ex med information i skolor.
Mer information finns på Räddningsjänsten Storgöteborg: **www.rsgbg.se/lediga-tjanster**
Vi vill ha din ansökan senast **12 oktober**.
Räddningstjänsten Storgöteborg står för trygghet, säkerhet och omtanke. För att spegla samhället i stort arbetar vi för att få en jämnare könsfördelning och ökad mångfald.
www.rsgbg.se

Brinner du för teknik inom brandområdet eller vill du jobba med systematiskt brandskyddsarbete? Vi söker just nu två stycken brandspecialister.
Locum AB är en av Sveriges större fastighetsförvaltare med ett fastighetsbestånd på cirka 2,1 miljoner kvadratmeter lokaler i Stockholms län. Bland hyresgästerna dominerar sjukvården i länet. Locum AB ägs av Stockholms läns landsting.
Läs mer på www.locum.se/ledigajobb
locum.
VÅRDEN FÖR VÅRDEN

RÄDDNINGSTJÄNSTEN HALMSTAD
Söker:
Brandinspektör/ brandskyddsutbildare
För mer information – se vår hemsida!
www.halmstad.se/raddningstjansten

RÄDDNINGSTJÄNSTEN ÖSTRA SKARABORG
söker
Brandingenjör
Mer information hittar du på vår hemsida, www.rtos.se eller kontakta oss på telefon vx 0500-42 40 00
Ansökan senast den 31 oktober 2012 till
Räddningstjänsten Östra Skaraborg,
Majorsgatan 1, 541 40 SKÖVDE

Räddningstjänstförbundet Emmaboda-Torsås utlyser en tjänst som:
Brandingenjör/brandinspektör och säkerhetssamordnare
För mer information se
www.rfet.se
Välkommen med din ansökan!

Vi har ett uppdrag och en vision. Vill du vara med och utveckla vår verksamhet?
Räddningstjänsten Storgöteborg söker
Brandingenjörer
Vi söker brandingenjörer till våra förebyggandeenheter. Våra brandingenjörer handlägger ärenden inom bl.a. plan- och byggprocessen och har ett brett ansvarsområde. Det dagliga arbetet bedrivs i nära samarbete med olycksutredare, brandinspektörer och de operativa styrkorna.
Mer information finns på Räddningsjänsten Storgöteborg: **www.rsgbg.se/lediga-tjanster**
Vi vill ha din ansökan senast **3 oktober**.
Räddningstjänsten Storgöteborg står för trygghet, säkerhet och omtanke. För att spegla samhället i stort arbetar vi för att få en jämnare könsfördelning och ökad mångfald.
www.rsgbg.se

Annonsera i Tjugofyra7

Ska du rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 tidningen att annonsera i.
Nästa nummer: Nr 16 kommer ut 4 december.
Annonsbeställning: förhandsbokning senast 15 november, färdigt manus senast 22 november.
Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.
Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.
Spaltbredder: 1 spalt 42,2 mm; 2 spalter 88,4 mm;
3 spalter 134,6 mm; 4 spalter 180,8 mm; 5 spalter 227 mm.
Max höjd är 292 mm.

RÄDDNINGS TJÄNSTEN

Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund svarar för räddningstjänst i Bollebygd, Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn.

Insatsledare

Vi erbjuder intressanta arbetsuppgifter främst inom det förebyggande området. Operativt ingår du i beredskapsorganisationen som insatsledare med placering vid brandstationen i Skene.

Läs mer på **www.serf.se**

Välkommen med din ansökan senast 2012-10-10.

Vi har ett uppdrag och en vision. Vill du vara med och utveckla vår verksamhet?

Räddningstjänsten Storgöteborg söker

Enhetschef Förebyggande enhet

Vi söker en enhetschef till vår förebyggande enhet på Team Syd. Som enhetschef har du fullt verksamhetsansvar och din uppgift är att leda och ansvara för det dagliga skadeförebyggande arbetet på teamet enligt Lagen om skydd mot olyckor.

Mer information finns på Räddningsjänsten Storgöteborg: **www.rsgbg.se/lediga-tjanster**

Vi vill ha din ansökan senast **30 september**.

Räddningstjänsten Storgöteborg står för trygghet, säkerhet och omtanke. För att spegla samhället i stort arbetar vi för att få en jämnare könsfördelning och ökad mångfald.

www.rsgbg.se

Vi söker

CHEF UTBILDNINGSENHETEN

raddningkarlstad.se

Vi söker

SÄKERHETSKOORDINATOR

raddningkarlstad.se

Vi skapar trygghet för de som bor, verkar och vistas i våra medlemskommuner: Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.

Verksamheten ska kontinuerligt bidra till en ökad riskmedvetenhet, minskad sårbarhet, färre olyckor och mindre skador i samhället. Vi är ca 800 anställda.

Storstockholms brandförsvar

Storstockholms brandförsvar

söker

brandmän för sommarvikariat 2013

Läs mer på vår hemsida:
www.storstockholm.brand.se

ÖREBRO LÄNS LANDSTING

Landstingsfastigheter söker

Brand- och säkerhetssamordnare

Läs mer på www.orebroll.se/jobb

ÖREBRO LÄNS LANDSTING

Följ oss på nätet – www.tjugofyra7.se

Posttidning B
Returadress:
L 259A
651 81 Karlstad

TJUGOFYRA7

#NR 15 # SEPTEMBER 2012
Tidning utgiven av Myndigheten
för samhällsskydd och beredskap

I Ghana träffade Raul Ferrer bland andra IT-avdelningen hos den statliga krishanteringsorganisationen Nadmo (National Disaster Management Organisation) för att diskutera organisationens hemsida och hur de når ut till allmänheten. – Största problemet är tillförlitligheten. Servern gå ofta ner och webbsidan ligger nere 50 procent av tiden, säger Raul Ferrer.

Fordon viktigare än internet för krishantering i Ghana

KARLSTAD · Stora områden i Republiken Ghana i västra Afrika drabbas regelbundet av översvämningar. Skulle ett varningssystem via mobilt internet höja krisberedskapen och rädda liv?
Raul Ferrer, mastersstudent vid Karlstads universitet, fick genom ett forskningsstipendium möjlighet att testa sin idé.

■ Mastersprogramet Global Media Studies vid Karlstads universitet har IT-inriktning.

– Det jag ville studera och skriva om är mobil tillgänglighet för krishantering i ett utvecklingsland, berättar Raul Ferrer.

Ett skäl till att valet föll på just Ghana är att landet har engelska som huvudspråk. Landet har också en problematik med översvämningar på grund av stora dammbyggen, både inom landet och i grannlandet i norr.

– Voltasjön i Ghana är en av världens största konstgjorda sjöar. Samtidigt har grannlandet Burkina Faso två stora dammar som inte klarar vattenmängderna under regnperioderna. Burkina Faso ringer helt enkelt och berättar att man släpper på vattnet som sedan orsakar översvämningar i Ghana.

Under det två veckor långa besöket i Ghana var hans ingång och kontakt den statliga krishanteringsorganisationen Nadmo, National Disaster Management Organisation. Huvudkontoret finns i huvudstaden Accra vid kusten i söder och har tio regionkontor.

Utvecklingsländer har mycket hög mobiltäthet, men Raul Ferrer kunde konstatera att tiden inte var riktigt mogen för smarta telefoner och appar.

– Mobilt internet ökar snabbare än i Sverige men utvecklingen har inte kommit tillräckligt långt. Regionerna domineras av olika mobiloperatörer och tjänstemännen på Nadmo tvingades ha 2-3 mobiler för att kunna nå sina regionkontor.

Trots kommunikationsproblem såg Nadmo inte varningen för översvämningen som största problemet. Översvämningsproblematiken förvärras av att människor bosätter där de inte borde. Runt Accra har det vuxit upp slumområden i vattnets väg. Dessutom hindrar sopor vattnet från att rinna undan. Nadmos största problem är bristen på infrastruktur och resurser att åtgärda problemen.

– Nadmo har en egen styrka för både räddning och förebyggande åtgärder men resurserna är otillräckliga. De behöver fordon och allra högst på önskelistan står en helikopter.

Raul Ferrer är kritisk till internationella överenskommelser som alltför ofta har de rika ländernas perspektiv.

– Hur mycket ska ett fattigt land satsa på något som kanske inträffar. Det finns många andra problem att ta hand om innan man bygger upp ett system för krisberedskap, säger Raul Ferrer.

GUNNO IVANSSON